

CONCETTA LA MAZZA

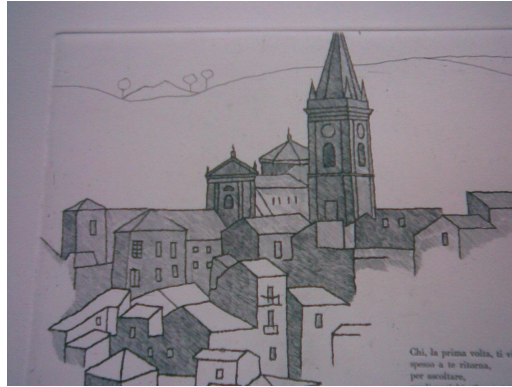
Anderkant die blou lug

Biografie

Concetta La Mazza is in 1936 in Novara di Sicilia gebore, oudste dogter van Domenico La Mazza en Teresa Correnti. In 1950, na 'n pynlike tydperk van "toevertrouing" aan haar tante aan moederskant, het sy by haar ouers in Domodossola aangesluit, waar sy steeds saam met haar man Giuseppe woon. Hy het drie kinders: Armando, Luciano en Daniela. Onlangs het die oorweldigende begeerte om sy kinderdae in Novara te onthou in sy gedagtes ingesluit en hier is die geboorte van hierdie intieme, persoonlike dagboek, maar vol staaltjies en verwysings na die omgewing van daardie era: die dorp, die platteland, die mense, gewoontes, tradisies van daardie gebied in die donker jare van die Tweede Wêreldoorlog.

Die oerenergie van skryf

Klein Concetta word aan haar ooms toevertrou en teen haar wil gedwing om in Castrangia in 'n hokkie ver van die dorp en haar klasmaats te woon. So reis hy sy persoonlike Via Crucis in eensaamheid in die harde jare van die oorlog tussen hongers, onkunde van die tyd, bygelowe en mishandeling. Na die oorlog het die onvermydelike emigrasie en die natuurlik moeilike begin na die noorde.

Dit alles word vertel deur die blik van 'n dogtertjie wat in haar geheue die fases van haar eie groei herbesoek en wat met verrassende varsheid en 'n subtiele draad van ironie ons die plesier gee om - uiteindelik - 'n emblematiese verhaal van ons familiegemeenskap te lees, in staat om ons diep te ontroer en wat aan elkeen van ons behoort.

In hierdie kort roman deur Concetta La Mazza ondermyn skryfwerk elke reël en keer terug na die oorsprong, vry van enige formele skematisme, gedryf deur 'n geheimsinnige interne vitaliteit, word dit 'n woedende rivier wat alles oorweldig, dit is die stortreën van die siel.

Die figure van die ooms, Antonia en Michele, is onvergeetlik, net soos die beeld van Novara onvergeetlik bly, so vrygewig, omvou en soet as wat dit hard en kras is.

Ten slotte die moeilike oorgang na adolessensie wanneer die onherstelbare gebeur, maar klein Concetta gee nie toe aan die tragiese lot nie, danksy haar moed en onwrikbare hoop in die toekoms, danksy haar oë wat kon kyk... verby die lug blou!

NINO BELVEDERE

"Vir my het die beproewing begin. Dit was seker 'n warm dag, die somer van 1938 het begin, ek was twee jaar oud en my tannie het my kom haal. In 'n lapsak het sy 'n bloes en twee broekies gesit, toe onbewus van alles wat ek my huis verlaat het. Ek was so klein dat ek nie kon besef dat my Via Crucis daardie dag sou begin nie."

Anderkant die blou lug

Hoofstuk een - Die vader se huis

Dit is nou 'n ou onbewoonde ruïne, versmoor deur spinnerakke en geknaag deur motte, maar lank gelede, in Novara, 'n dorp wat onder 'n majestueuse vesting in die berge van Messina lê, in 'n stegie in die Engia-distrik was daar 'n huis naby die fontein. Die voordeur het ooggemaak op 'n interne trap wat na die eerste verdieping gelei het waar daar 'n kamertjie met 'n houtplank was: dit was die slaapkamer. Jy het boontoe gegaan en daar was die kombuis, as jy dit so kan noem. In die een hoek was daar 'n klipblad waarop die vuur aangesteek is en 'n ysterdriepoot wat gebruik is om die pastapot te plaas. Voor, hang aan die muur, swart soos pik, 'n houtgraaf, twee siwwe, een klein en een groot,

die oond vir broodbak, aan die kant 'n halfvrot kis, 'n tafel, twee "furrizzi" en 'n paar wankelriges. stoel. Uiteindelik was daar 'n kamer, met 'n klein balkon wat oor die stegie uitkyk, waar daar skaars plek was vir 'n enkelbed. Daardie gat was die koninkryk waar die oupa, wat in 1934 weduwee was, gewoon het.'n Kliptoilet met 'n houtdeksel is onder die trappe geskep. Aangesien daar geen rioler was nie, moes laasgenoemde gedien het om die stank wat vrygestel is, te verminder. Natuurlik het die huis geen lopende water en elektrisiteit gehad nie, geriewe wat nie eers die baronne in daardie dae gehad het nie. Langsaan was daar 'n houthek wat na die plaas gelei het waar die hoenders op die hout gesit het.

In hierdie hoekie, uit die wêreld, het my ma, wat 'n naaldwerkster was, saam met my oupa gewoon, twee broers en 'n suster, almal ouer as sy, was getroud en het ook in Novara gewoon. My ma was blond, maer, baie broos van bou, sy het baie delikate gelaatstrekke gehad en wat die meeste opvallend was van haar gesig, wit soos melk, was twee groot blou oë, amper altyd bang en hartseer. Miskien was haar ma se skielike dood, toe sy vier-en-twintig was, die oorsaak van haar fisiese en morele broosheid.

'n Paar jaar ná my ouma se dood het my ma, danksy die tussenkoms van een van haar vrouens, haar Prince Charming ontmoet. My pa het aan 'n adellike familie van Badiavecchia behoort, wat 'n taverne met tabakwinkel en kruideniersware bedryf het. Dit was 'n gesin van harde werkers, en my pa was, in alle opsigte, 'n baie aantreklike, lang, donker, selfversekerde en ondernemende man. Hy het in 'n gehuggie ver van die dorp gewoon: hy kon binne 'n halfuur te voet daar kom, teen 'n goeie pas. Sy pa het houtskool aangery. Die ma was 'n dinamiese vrou, die oggend het sy met die muil na Novara gegaan om die

goedere te koop wat in die winkel verskaf is: tabak, sout en eetgoed. Sy het altyd elegant aangetrek met 'n groot swart tjalie om haar nek, en het selfs die koerant gekoop om haar klante op hoogte te hou. Dit was die enigste winkel in die gehuggie en daar was geen gebrek aan welstand in daardie huis nie, al was daar agt monde om te voed.

Laataand het hy spoggerig die nou besipde klante - en sy beursie - gehelp deur die wyn met gekleurde koeldrank te verdun. Aangesien kinders nie altyd hul ouers se werk erf nie, het my pa die skoenmakersvak geleer. Ná 'n verlowing wat 'n paar maande geduur het, het my pa en ma, een keer getroud, hul liefdesnes gaan maak in die huis naby die fontein in die Engia-distrik. Presies nege maande later het ek in hierdie wêreld aangekom en, volgens 'n heilige suidelike gebruik, het ek die naam van my ouma aan vaderskant, Concetta, aangeneem. Ten spyte van my teer ouderdom het ek donker en gerimpelde vel gehad, ek het altyd gehuil. Aangesien ons nie 'n krip gehad het nie, was my oupa gedwing om my heeldag in sy arms te wieg, en saans het ek saam met my pa en ma in die groot bed geslaap. Na alles was ek baie lelik en ondraaglik. 'n Paar maande later, aangesien werk min in die land was, het my pa besluit om in Sardinië te gaan werk. Toe hy na die ander eiland vertrek, het hy sy ma gelos met die huilende baba en 'n ander wese wat in haar baarmoeder skop.

Toe ek twintig maande oud was, is my suster Rosa gebore. Die naam was sy ouma aan moederskant s'n. Anders as Concetta, was Rosa - weer volgens my ma - pragtig, wit en pienk van gelaatskleur, bruin hare omraam 'n harmonieuse gesig versier met twee pragtige blou oë: 'n blom, soos haar naam! Soveel so dat toe my ma na die fontein gaan om water te kry met Rosa in haar arms, haar vriende haar gevra het hoe dit moontlik is om

geboorte te gee aan twee heeltemal verskillende dogters. - Hierdie een, Rusina, ja, jy was billiac, maar die ander een... - Hierdie een, Rosina, is pragtig, maar die ander een... sê die vriende met 'n grimas van hul lippe. Intussen het ek in hierdie situasie onrustig bly wees, asof ek die voorgevoel van my beproewing aanvoel, wat, dank God, verduur is, al is dit nie met gelatenheid nie.

Om die res van die storie te vertel, moet ek jou eers aan my tante Antonia voorstel, kortom zì 'Ntuoia. Sy was my ma se ouer suster, daar was 'n sewentien jaar verskil tussen die twee. Sy was 'n kort, plomp vrou, met vuil hare wat in haar oë geval het. Sy verwaarloosde gesig het ouer as hy gelyk en in sy leë blik was daar net soveel vernedering. Op twintig, destyds hubare ouderdom, trou sy met haar eerste neef, wat pas teruggekeer het van werk in die Sempione-tonnel, wat weduwee was en 'n driejarige seun gehad het. Hierdie man, my oom Michele, oom Micheri, was 'n kort man en het gelyk soos die plebejse kopie van koning Vittorio Emanuele III, hy het in 'n huis wat hy besit het in 'n baie kenmerkende straat van die dorp met trappe amper twee meter breed gebly. Dit was 'n pragtige huis. Op die grondvloer was daar die skrynwerkerswinkel met 'n groot sentrale toonbank met 'n skroef, twee muurkaste waar hy raspe, beitels, gimlets, gutse en awegaars gehou het, 'n draaibank om die voete van die tafels wat hy gebou het, 'n slypwiël wat bedien om vlakke en lemme skerp te maak, 'n houtstoof met 'n kastrol om die gom vloeibaar te maak, planke wat oral opgestapel is, 'n paar sae aan die muur vas, 'n paar gelukbringers soos hoefysters, bokhorings en skilpadvelle, kortom, een van daardie plekke wat nou net tot die wêreld van herinneringe behoort.

'n Houstrap het na die eerste verdieping gelei, waar daar twee ruim vertrekke was met keramiekteëls, 'n luuksheid in daardie

dae, 'n sideboard wat my oom gemaak het, 'n bank, 'n tafel en 'n paar stoele wat met raffia, 'n soort groentetou gewef is. Vanaf die klein balkon wat oor die straat uitkyk in Middel Augustus, toe die optog van die Hemelvaart na die Abdy opstyg, kon 'n mens die gekroonde kop van die Madonna met jou hand raak. Van die tweede verdieping af kon jy egter vir Rocca Salvatesta sien en voor, deur 'n kraak tussen die huise, kon jy die pragtige landskap van die berge bewonder wat stadig verby, verby die blou lug gestrek het, totdat jy die see bereik waar veral in die koel lentedae wanneer daar geen mis was nie, kon jy Vulcano op die rand van die horison sien en dan Lipari, Stromboli en al die ander eilande: 'n natuurlike skouspel, 'n sprankelende veelkleurige poskaart.

Nog 'n trap het opgegaan na die eerste verdieping, waar daar die kombuis en die slaapkamer was, die eerste baie ruim een was toegerus met 'n houtoond vir brood en 'n gietyster koolstoof om te kook. Dit was ongetwyfeld 'n pragtige huis, afgesien van die ongerief van die kombuis sonder 'n wasbak met drein om die noodsaaklikste huishoudelike take uit te voer. Destyds was sommige geriewe nog ondenkbaar. Trouens, die water is in 'n sinkbak uit die openbare fontein geneem en dan na die tweede verdieping geneem waar dit in 'n groot terracotta-kom gegooi is om skottelgoed te was. Aangesien daar geen drein in die wasbak was nie, is die water uit die wasbak teruggebring na die grondvloer en in die toilet gegooi. Vir 'n vrou was dit baie vermoeiende werk. Die gediensige en vernederende toestand, tot die uiterste van alle menslike uithouvermoë, het met etenstyd sy hoogtepunt bereik toe tant Antonia, uit respek vir haar man, van dieselfde bord moes eet waar hy voorheen geëet het, en miskien die peetseun dieselfde ding herhaal, maar ek het geen duidelike herinnering hiervan nie.

Oom Michele was 'n donker en nors man, so hardwerkend as wat hy dwaas was, hy het 'n sandsteenhamer in plaas van 'n hart gehad. Ek het nog nooit 'n sprankie teerheid of deernis teenoor ander in sy oë gesien nie. Sy het haar tante by die huis gehou om na haar seun om te sien, sy moes vir hom kos voorberei, as sy bediende optree en altyd ja, ja, ja sê. Hy kon nie eers op die balkon uitkyk nie anders was daar moeilikheid, terwyl hy amper elke aand na werk saam met sy vriende na die taverne gaan drink het.

Hy het wankelend teruggekeer huis toe, natgesweet en met so 'n stinkende asem dat dit onmoontlik was om naby hom te wees. In plaas daarvan het my tante, by die olielig, hom tot laat in die nag gewag sonder om eers te eet. Wanneer die koningin terugkom - dikwels het hy nie eers die krag om die trappe te klim nie - het hy hom uitgeput op die stowwerige werkbank verlaat en die hele nag daar gebly om nugter te word. Tannie Antonia het hom ondanks alles met 'n oorjas toegetrek en liefdevol langs hom gaan sit om tot die oggend oor hom te waak. So het die jare verbygegaan en in ruil vir soveel toewyding kon sy nie eens by haar familie gaan kuier om tonele te vermy nie. Hy, jaloers, kleinlik en dominerend, het vir haar stopdraad, kamme, haarknippies en ander goed gaan koop om te keer dat sy die huis verlaat. Toe hulle na 'n huwelikeremonie genooi is, het oom Michele eers op die laaste oomblik teruggekeer huis toe en tant Antonia kon nie alleen gaan totdat die familieledede daarin geslaag het om haar man op te spoor nie. So nou en dan het hulle dit reggekry om hom te oortuig, ander kere het hy betyds opgedaag maar dan, in die middel van die partytjie, verdwyn hy en tant Antonia het teleurgesteld en jammer keer moedeloos terug huis toe. Soos die tyd verbygegaan het, het sy bitterheid en hartseer opgehoop, nie in staat om met enigiemand uit te spreek nie, want

sy was geïsoleer, en was prooi van gruwelike hoofpyne en tandpyne wat haar weke aaneen gemartel het.

Op 'n dag het 'n buurman, baie goed en vroom, vir oom Michele gebel en hom verwyt oor al die mishandeling wat hy sy vrou laat ly het: - Jy moet skaam wees - sy het op hom geskree - om 'n vrou so te laat ly... Antonia moet kry 'n bietjie lug, jy hoef haar nie by die huis te skei nie, sy moet uitgaan, massa toe gaan, na familie gaan, soos alle Christene doen. Sy moet bowenal gaan stap, dit is die enigste manier hoe haar hoofpyn sal verdwyn... - die buurvrou het 'n kort pouse geneem, en dan verder gesê: - minder as 'n uur van hier af, te voet op 'n muilspoor afgegaan, Ons het 'n bietjie grond en 'n huisie baie beskeie met 'n kombuis onder die dak en nog 'n effens klam kamer wat in die somer as 'n slaapkamer gebruik kan word. In hierdie land is daar haselneutplante, vye, mandaryne, mispels, druiwe, zizzole, appels, pere, olywe, kortom, elke goeie ding van God.

Soos julle weet moet ek na my broer se dood na my tannie kyk en ek kan nie meer vir die platteland sorg nie, daarom het ek gedink om dit te verkoop. Hoekom koop jy dit nie? So sou jou vrou die geleentheid kry om goeie lug in te asem... Aanvanklik het oom Michele gehuiwer maar toe gaan besoek hy dit en was ook oortuig om dit te koop. In 'n kort tydjie is die kontrak onderteken en die eiendom het syne geword. So het die voorkoms van Vittorio Emanuele III, wat al hoe skrandter en verraderliker was, aan tant Antonia voorgestel: - jy sal leer om vye te pluk en hulle te laat droog word. Wanneer jy klere moet was, gaan jy af na die rivier en kry die water wat nodig is vir drink en kook deur 'n gat in die sand te grawe om dit te suiwer - ons kan aftree om op die platteland te bly: Ek sal as 'n skrynwerker werk vir die gesinne wat in die nabygeleë gehuggies San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia en Piano Vigna woon. Dit sal

ongemaklik wees in die winter wanneer die rivier met water swel, maar ek sal hierdie struikelblok oorkom. Jy, aan die ander kant, sal die platteland kan geniet. Met haar blik sak, het tant Antonia weereens gedoen soos sy beveel is: - Cuomu tu voi, eu fazzu - Soos jy wil, sal ek dit doen, antwoord die arme meisie gehoorsaam.

Hoofstuk twee - Uit hierdie wêreld

Aan die begin van die lente van 1936 het die arm meisie en haar oom Micheri na Castrangia, op die platteland, naby die bedding van die stroompie verhuis. In die verskillende gehuggies Badiavecchia, San Basilio en Vallancazza het die woord versprei dat hy nog beskikbaar is en mense het hom vir werk gebel. In daardie dae was daar die gebruik, al lyk dit vandag vreemd, dat wanneer hulle 'n tafel, 'n venster, 'n deur of 'n klerekas nodig gehad het, hulle die timmerman geroep en hom in hul huis gehuisves het: hulle het vir hom 'n werkbank geïmproviseer en hulle het die nodige hout beskikbaar gestel. Oom Michele het die gereedskap gebring en op die terrein gebly totdat die werk voltooi is.

Hulle het hom geroep om 'n boom af te kap en dit vir 'n paar jaar laat droog word. Die boomstam is toe teen 'n muur gemonteer. Die skrynwerker het die saag van bo vasgehou en 'n assistent onder: "Serra serra mastro dascio che dumè fagimmo a cascia" (Saagsaag of groot meester kom ons maak môre die kis).

Die boomstam was teen 'n muur gemonteer. Met 'n groot saag het hulle die planke bekom en daarmee het hulle vensters, beddens en kaste gebou. Om hierdie werk te doen het hy op 4

opgestaan en met sy sak en naalde vertrek. Toe hy by sy huis aankom, het die klante vir hom vars melk met ui en 'n stukkie brood aangebied. Middag 'n bord pasta en 'n stukkie kaas. Skemertyd het hy opgehou werk en hulle het vir hom 'n tuisgemaakte brood as 'n eerste deposito gegee voordat hy die rekening Sondag in Novara betaal het.

'n Paar jaar het verbygegaan en die seun, Turillu, het grootgeword en het eerstehands verstaan dat hy nie van plan was om vir enigiets ter wêreld die res van sy lewe afgesonder op die platteland deur te bring nie. Hy het sy pa se ambag geleer, maar wou spesialiseer en 'n meubelmaker word. Hy het daarin geslaag om sy pa te oortuig om hom na 'n stad te stuur waar daar die moontlikheid was om daardie kuns te leer. Hy het na Catania verhuis en na twee jaar se vakleerlingskap het hy baie goed geword, hy het gereed gevoel om daardie werk te doen, en aangesien hy nou negentien was, het hy gedink dat die tyd aangebreek het dat hy 'n gesin van sy eie begin. Vir jare het hy die dogter van 'n herder geken en besluit om te trou, maar dit was teen die wense van sy oom Micheri wat sou wou hê dat sy seun met 'n vrou van sy kaste moes trou. In daardie dae, ongelooflik, maar dit was so: vir 'n vakman om met 'n herder se dogter te trou, was 'n groot bron van oneer. 'n Groot konflik het skielik tussen pa en seun uitgebreek wat Turillu gedryf het om definitief van sy pa en stiefma weg te breek. Met sy nuwe gesin het hy die land verlaat en na Como verhuis waar hy 'n fortuin gemaak het deur sy werk.

Die ooms het geen kinders gehad nie, so met Turillu se vertrek is hulle definitief alleen gelaat. Die persoon wat die meeste onder hierdie isolasie gely het, was tannie Antonia wat die hele dae met die voëls, vlieë en muskiete wat om haar gegons het, gesels het. In daardie grot op die platteland het hy nie kans gehad om met

iemand te praat nie. Eers by geleentheid van belangrike vakansiedae soos Kersfees, Paasfees of die fees van die Madonna Assunta middel Augustus kon hy dorp toe gaan om vir my ma te gaan kuier. Tydens een van hierdie besoeke, nadat sy lank oor haar toestand gekla het, het sy aan haar suster voorgestel: - Beste Teresa, ek het opgemerk dat jy te veel het om mee te doen met twee dogtertjies, vertrou Concetta aan my toe sodat jy sal wees meer vry om jouself aan die kleinding toe te wy. Ek sal haar na die platteland neem waar die lug beter is en haar goed sal doen - My ma was aanvanklik onseker maar toe, soos altyd, haar maklik gekondisioneerde karakter gegee, na haar suster se dringende aandrang het sy ingestem.

Vir my het die beproewing begin. Dit was seker 'n warm dag, die somer van 1938 het begin, ek was twee jaar oud en my tannie het my kom haal. In 'n lapsak het ek 'n bloes, twee broekies gesit en onbewus van alles het ek my huis verlaat. Ek was so klein dat ek nie kon besef dat my Via Crucis daardie dag sou begin nie. Ons het die muilspoor gevolg totdat ons na 'n halfuur of dalk meer op hierdie eensame plek met die nie baie gerusstellende naam van Castrangia (Cassandra!) aangekom het amper asof ons ongeluk wil voorspel, kortom die naam was al 'n hele plan, al was dit Ek kon dit toe nie besef nie. Die man het my aanvanklik goed verwelkom, die tannie het so nou en dan vir my lekkers gekoop om my sin te wen en as sy my na Novara vergesel het om vir my ma te gaan kuier het sy altyd aanhoudend vir my gesê ek moet nie teruggaan huis toe nie maar dit is beter om grootword met haar wat alleen was en dat sy my ma sou wees. Ek kon niks anders doen as om te gehoorsaam nie.

Intussen het my pa van Sardinië af teruggekeer, net 'n week gebly, genoeg om my ma swanger te maak, en weer vertrek. Dit was 1939 en die volgende jaar is Antonietta gebore. Ek onthou

nog vaagweg dat my tante Antonia my na Novara geneem het om my ma te sien en ek het my suster vir die eerste keer gesien. Ek wou by die huis bly om vir klein Antonietta te koes, maar my tante, meer en meer in beheer van my lewe, so rigied soos 'n soldaat, het vir my gesê: - Turnemmu by die huis, ek sal vir jou 'n pragtige saak maak - (Kom ons gaan huis toe, Ek sal vir jou 'n pragtige pop maak).

Toe ons in die shack aankom het hy 'n opgestopte "causitta" met rooi geverfde, skrikwekkende oë in my arms gesit. Ek het bang geraak. Dit was 'n tydperk waarin ek altyd gehuil het, want ek wou teruggaan Novara toe na my oupa en ma toe, maar daar was geen manier om oom Antonia te oortuig nie: haar hart was versteen en doof vir elke klagte. In die eerste drie jaar het ons baie tyd in die plattelandse huis in Castrangia deurgebring, waar daar nie 'n siel geleef het nie, maar selde is vakansiegangers in die huise wat rondgestrooi is gesien.

Sondae is ons dorp toe en ek het by my ma, my klein sussies en my oupa aan moederskant gekuier. Oupa was 'n gawe man met 'n snor. Hy het 'n snuifdoos saamgedra wat hy kort-kort gesnuif het. In die winter het hy my onder sy mantel ingeneem en na die plein geneem om lekkers te koop en die wyn te proe by die "Sciancaditta"-taverne bokant die hospitaal. Die aand is ons terug na Castrangia.

Party aande het die oom saam met die orkes gaan repeteer, waar hy tromboon gespeel het, dan het hy by die taverne gestop om te drink en lewendig teruggekeer na die platteland. 500 meter van Castrangia af begin hy "Concettina, 'ntoia..." noem. Die tannie het intussen by die huis die erdepot voorberei om die water op die driepoot warm te maak. Halfpad deur kook het hy 'n skeplepel kookwater laat ingooi, miskien om van die wyn weg te gooi. In 'n ysterpan het my tannie die ui met die tamaties

voorberei om die pasta te geur. Die ui was nie gaar nie en het my laat opgooi. "Eet, anders vat ek die band en gee vir jou die lywe...".

In daardie dae was 'n vrou van Venesiese oorsprong die vroedvrou van San Basilio. Toe die rivier in die winter in vloed was, het oom Michele haar op sy skouer ('n ciancalea) gedra om aankope by die apteek in Novara te doen. Hy het by die huis stilgehou en gesê "Antonia, gee haar 'n tjalie, dis koud". Arme tannie, ek weet nie of sy verstaan het dat sy Michele se minnaar was nie.

Ek was nou vyf jaar oud, afgesonder op die platteland, sonder om met iemand te praat het ek soos 'n wilde dier geword. Ek was skaam vir almal. Toe ons na Novara gegaan het, het ek weggekruip omdat ek bang was vir mense. Die bure het hierdie transformasie besef en het my ooms dus aangeraai om my kleuterskool toe te stuur. Gelukkig was die ooms oortuig. So het my tannie een oggend vir my oom Michele gestuur om vir my 'n beskuitjie te koop en dit in die wit strooimandjie te sit wat my ouma aan vaderskant vir my gegee het. Saam met die beskuitjie het hy 'n vars eier gesit. Hy het my vergesel na die kwekery naby die dorpsabdy. Toe die non die deur oopmaak om my te verwelkom, het ek begin skree. Uit vrees het ek die mandjie op die vloer gegooi, die eier het gebreek en vuil oor die vloer gelaat. My tante het my gestraf deur my hard te slaan en my terug huis toe geneem. So het my eerste dag van kleuterskool ook my laaste geword.

Dit het gebeur, vandat ek vier jaar oud was, dat my oom sou sê:
- Concettina, gaan na Novara en kry vir my 'n bietjie carmieri (kalmeringsmiddels) vir die hoofpyn. Ek het soos 'n fret langs die muilspoor gehardloop, deur die Greco-distrik gegaan, soms by

die fontein gestop om my dors te les, en by die "du Surcittu"-apteek aangekom. Hy, die apteker, was verstom en het vir sy vriende gesê dat ek in 'n kort tydjie soos blits na en van Novara gaan. Op die ouderdom van vyf is ek deur verre familieleden na Barcelona geneem. Daar het ek vir die eerste keer met groot verbasing gesien en geluister... die radio! Ons het ook na 'n winkel gegaan om 'n stuk ertjiekleurige lap te koop. Die verkoopsassistent het voorgestel: - Koop ook die hoed en die wit serp. Op die ou end was hulle oortuig en die winkelassistent het twee gratis stukkie blink blou en ligblou satyn gegee. Die volgende dag het ons die materiaal na my ma geneem wat die klere in 'n paar dae gemaak het. Sondae het ek gevoel soos die dogters van die markies en baronne van Novara.

In die winter van 1941, te midde van die oorlog, het my pa, nadat hy sy werk in Sardinië voltooi het, saam met 'n vriend van hom besluit om sy fortuin in 'n noordelike stad te soek en te lewe deur sy ou werk as 'n skoenmaker te hervat. Daar was die gevoel in die lug dat my ma by my pa wou aansluit en ek was hierdeur gesteur, soveel so dat ek eendag onder haar bed ingekruip het, uitgeklee het en die twee ryskorrels, toekomstige tepels met skurfte waargeneem het, want my tannie het my nooit gewas nie. Hulle het hulle met geweld van my weggeneem. Ek onthou dat ek bloed gesien het omdat ek myself beseer het. Ek het die seilhemp wat dag en nag nodig was, teruggesit, toe die rok, en niemand het dit opgemerk nie.

Voor sy vertrek het die ma probeer om die oupa se huis in orde te verlaat, aangesien die arme ou alleen agtergebly het. Hy het daaraan gedink om elektriese ligte te installeer, destyds die prerogatief van die here. Voorheen is "u lusu" met olie gebruik. Oom Michele was hierdeur gesteur: 'n paar dae later het hy die elektrisiën om die beurt gebel en hom ook die lig in sy huis laat

installeer, so toe ek dorp toe is, het ek ook 'n bietjie lig op die steil houtrappe geniet. Wanneer ek toilet toe moes gaan ('n latrea), basies 'n eenvoudige gat wat op die grondvloer agter sy laboratorium was, was daar altyd kiste langsaan gestapel, wat my oom gebou het om gereed te wees in geval van versoek.

Op die oggend van 1 Maart 1942, geklee in blou satyn met ligblou moue, saam met my oom en oupa Tore, het ek my ma en klein sussies vergesel na die poskantoor in Piazza di San Sebastiano, dit wil sê, ja, na die bus, wat hulle na die Vigliatore-spoorwegstasie sou neem. Haar 4-jarige suster Rosa wou nie opgaan nie en haar oom, om haar te oortuig, het vir haar gesê: - as jy nie opgaan nie word jy siek - (ek sal jou twee keer fis).

Ek, die oudste, beïnvloed deur my tante, het nie vertrek nie en in Novara gebly. Ek kon nie ophou huil nie. Ek het vertroosting in my oupa se arms gesoek. Hy is ook alleen gelaat en vir daardie dag het ek by hom gebly om hom geselskap te hou. Na ongeveer twintig dae het die eerste brief van die ma gekom wat vertel van die sukses van die reis. Pa het vir haar 'n knus woonstel met water in die huis en 'n gasstoof gekry, iets nuuts vir haar. Om die storie voort te sit, het sy die dag nadat sy aangekom het, 'n haarkapper na die huis geroep om haar 'n modieuse kapsel te gee. In die dorpie het byna al die vroue hul lang hare met 'n tupe gedra. Kortom, my ma was vir die eerste keer in haar lewe gelukkig en tevrede. Aan die einde van die storie het hy my by sy tante aanbeveel. Hy het hom beslis nie my lyding in Castrangia voorgestel nie.

Die dag nadat ons vertrek het, het tannie Antonia my teruggeneem platteland toe en vir haar man gesê om vir my die eerste graad boek te koop om my te leer skryf sodat ek die tweede graad in Oktober kon bywoon in plaas van die eerste

graad. Arme ek: Ek kon nie meer speel nie, maar ek moes my tyd spandeer om veilings en syfers te skryf. Elke nou en dan het die juffrou deur Castrangia gegaan op pad terug vanaf San Basilio waar sy skoolgehou het. Haar naam was Maria, sy was die dogter van 'n kaptein wat haar tante geken het. Hy het vir haar 'n glas water aangebied. Intussen het ek vir haar die notaboek gewys en sy het my 'n streling gegee. Sy haal 'n rooi potlood uit haar sak en skryf "welgedaan". Watter vreugde, watter geluk om myself geprys te sien, wat vir my buitengewoon is. Ek het elke dag meer melancholies geword, ek het hulle gesmeek om my na my pa se ooms en grootouers te neem, maar my tannie het gesê dit is nie nodig nie.

Hy was bang dat ek hulle sou vertel hoe ek behandel en gevoed is. Eintlik was die kos nie genoeg vir 'n dogtertjie wat moes groei en ontwikkel nie: die oggend het hulle vir my 'n stukkie harde brood met kaas gegee, die middag 'n slaai van tamaties en twee olywe. Saans, toe haar man daar was, het tannie Antonia 'n bietjie pasta gekook met 'n geïmproviseerde sous gebaseer op rou ui. En as ek dit nie geëet het nie, het ek baie slae geloop. Vir afwisseling het hy party aande pasta en boontjies of 'n soort sagte, sagte polenta gekook. Eers met Kersfees, Nuwejaar, Karnaval en Paasfees het hulle 'n hoender of 'n haas doodgemaak. In Januarie het hulle 'n vark doodgemaak waarvan hulle pittige salami en varkvet gekry het, maar dit moes druppel vir druppel geëet word anders was dit nie genoeg vir die hele jaar nie. So nou en dan het my oom op Sondag vuil pens gekoop wat, selfs nou, net daaraan walg, of ingewande opgerol op 'n pietersielietak, die kammossels, wat dan gebraai is. Hulle was almal goedkoop kosse want volgens hulle moet ons nie verkwistend wees soos ons grootouers nie en hulle het vir my herhaal: - Jy sien, hulle het altyd panne vol wors en stokvis, hulle

eet en drink. Ons moet wegbly van daardie mense - het hulle gesê -. My ooms was bang dat ander familie my sou oortuig om aan te dring om by my ma en pa aan te sluit op die vasteland. Hulle het so hard probeer om my te laat haat dat ek soms, wanneer ek hulle ontmoet het, my hande oor my oë gesit het om hulle nie te sien nie.

September het aangebreek en ek moes die toelatingseksamens vir tweede klas aflê. My ooms het my dorp toe geneem, hulle het die opsigter geraadpleeg om my dop te hou, die onderwyser wat ek in die tweede graad sou hê en die onderwyser van die eksamenraad. Hulle het almal eiers as geskenk gebring om my bevordering te verseker. Ek het nog nooit kontak met daardie mense gehad nie, die klaskamer het verskeie tweesitplek hout lessenaars met inkpotte gehad. By my was daar ander meisies wat remediërende eksamens afgelê het. Hulle het my optel- en aftrekprobleme op die swartbord laat oplos. Beide die inkpotte en die swartbord was heeltemal nuut vir my. Ek het soos 'n blaar gebewe van vrees en verleentheid, ek het nie geweet hoe om die operasies op te los nie, want tannie Antonia het my net geleer om die syfers van een tot tien te skryf. Hulle het my toe gevra om 'n sin te skryf, 'n bietjie gedagte in die notaboek, maar ek het nie geweet waar om te begin nie. Sodra daardie gemors verby was, het die opsigter my huis toe geneem. Die tannie het haar gevra hoe die toets verloop en die opsigter het geantwoord dat dit nie baie goed gegaan het nie, maar dat die finale oordeel aan die onderwysers hang.

Verbasend genoeg was die resultaat positief en ek is tot die tweede klas toegelaat: ek was gereed om skool toe te gaan, maar die probleem van die voorskoot het ontstaan. Oom Michele het die vorige dag winkel toe gegaan en 'n oorblyfsel swart materiaal gekoop. Tannie Antonia het binne 'n dag vir my my

uniform gemaak. Meer geld was nodig om die vouer te koop. My ooms het geld gehad, maar hulle was versot op spaar, so hy, die vrek, het sy bes gedoen en vir my 'n laaghoutmap gemaak met 'n vensterknip. Hulle het nie eens vir my 'n pen gekoop nie. My oom het een gebou met 'n dun stuk hout met 'n penpunt aan die einde. Hulle kon nie die twee notaboeke en die potlood vervang nie en moes dit koop. Op 1 Oktober 1942 het my tante my skool toe vergesel. Eers het sy na die podestà gegaan om 'n geboortesertifikaat te vra wat die skool vereis het omdat ek uit die klas was. Die juffrou was vol vriendelikheid en het my hartlik verwelkom, maar ek was bang vir haar, miskien omdat sy in plaas van haar regterarm 'n rubberprostese gehad het weens 'n ongeluk wat as kind in haar pa se pastafabriek plaasgevind het. Ek is 'n sitplek in die voorste rye toegewys. My nuwe metgeselle, wat my die jaar tevore nie gesien het nie, geïntrigeerd deur my teenwoordigheid, het onder mekaar gemompel: - Waarom veroorsaak dit sicca-sicca? - (Wie is hierdie maer dogtertjie?). Ek was baie geïntimideer en skaam, ek kon nie my mond oopmaak nie en ek het nie eers die vrae beantwoord wat die onderwyser my liefdevol gevra het nie.

Ek was 'n wilde kind en ek het nie die moed gehad om te vra om uit te gaan piepie nie, en een keer het ek myself gepiepie. So toe ek by die huis kom het my tannie my geslaan want sy moes my rok was wat in elk geval nie betyds vir die volgende dag sou droog word nie. Die dae het verbygegaan en dieselfde ding het elke keer weer gebeur. Die juffrou, wat in die middel van die dag daarvan uitgevind het, het my toilet toe gestuur, maar soms het sy vergeet en ek het dit op myself teruggeneem. My klasmaats het my geïgnoreer en my vermy asof ek deur die pes geteister is en nie eers probeer om vriende met my te maak nie.

Hulle het mekaar geken omdat hulle mekaar op die dorp

ontmoet het, terwyl ek amper 'n uur moes stap om by die huis op die platteland uit te kom en dus geen geleentheid gehad het om met hulle vriende te word nie. Die ooms het net Sondaie dorp toe gekom om vriende te ontmoet en 'n paar gelukkige ure saam met hulle deur te bring voor 'n bottel wyn. Maar die tannie het die meeste van die tyd by die huis gebly om werkbestellings vir haar man te ontvang. Op ses jaar oud het ek met die lang opdraande muilspoor gestap. Halfpad het ek stilgehou om 'n klomp viooltjies omring deur blare te pluk om aan die onderwyser te bied.

Ek het uitgeput by die skool aangekom. Na die middag is ek terug na die platteland, vergesel van die oorverdowende gekwetter van krekels en 'n skroeiende son, sonder om ooit 'n lewende siel te ontmoet.

Ek het myself in daardie hut toegesluit en alleen gebly om met myself te fantaseer in daardie minder rustige atmosfeer met my tante wat al hoe strenger teenoor my word. Die oom het, sodra hy klaar gewerk het, amper altyd by die taverne gestop en laataand teruggekeer huis toe, altyd dronk. Soms, meer besin as gewoonlik, het hy verdwaal en nie teruggekeer huis toe nie. Sy tante en 'n paar bure het hom in die middel van die nag langs die stroom met die lig van die lanterns gaan soek. Toe hulle hom op die grond ineengestort kry, het hulle hom oortuig om huis toe te gaan.

Intussen kon ek niks goeds op skool doen nie. Aan die einde van die eerste kwartaal het die onderwyser die rapportkaarte uitgedeel, toe met die fascistiese kentekens en ongelukkig met al die onvoldoende vakke: my rapportkaart was die armste in die klas. Om my tannie te bemoedig het ek vir haar gesê dat die ander rapportkaarte ook soos myne is en my tannie het amper die aas gevat. So het ek dag na dag op my eie moed gekry en in die klas het ek probeer om vriende te maak met 'n paar

klasmaats. Ek wou hulle nader, maar hulle het my van hul gesprekke uitgesluit, miskien omdat ek in hul oë 'n arm plattelandse meisie was.

Hoofstuk drie - Speletjies op die sand

In die jare wat jy in eensaamheid in Castrangia deurgebring het, het die tyd nooit verbygegaan nie, want die enigste ding wat jy kon doen was om heeldag na die getjirp van die voëls te luister en in die somer die oorverdowende gekwetter van die krekels, wanneer die sirocco uit die see ingesluip het. langs die sigsagpaadjie van die stroom en steek die vallei aan die brand. Die diere van die platteland was my vriende. So ek het my tyd spandeer om te fantaseer. Ek het 'n wêreld van my eie gebou uit die figure wat aan my verskyn het teen die agtergrond van die lug of tussen die takke van die bome: wilde diere wat gepraat het, ridders wat ek op die rand van die Headsaver-rots opgestel het en dan met my magiese kragte Ek het hulle laat val, ek het gesien hoe hulle deur vrees vernietig is. Toe het ek die Rots omskep in 'n draak wat hom skielik van die berg losgemaak het en hoog vlieg en skrik oor die platteland versprei het. Ek het die wolke verander, wat vlieënde bote geword het en ek het in die lug gereis en gedink om verder as die verre see te gaan, waar my ma en my susters vir my gewag het. Krappe wat uit die water van

die stroom gekom en opgeswel het totdat hulle in reusagtige diere verander het wat selfs die plante ontwortel het soos hulle in die stroom gevorder het.

Soms het ek onthou van my tannie Antonia se onaangename gesig. Sy was nie lief vir my nie, sy was nie lief vir my nie en ek het haar gehaat: my ma het my aan haar suster toevertrou maar sy het my ook belowe dat sy my eendag sal kom haal: dit is hoekom ek gereeld in bome geklim het, het die horison geskandeer, met die hoop om haar op die rug van 'n wit perd saam met my pa te sien aankom. In die nabygeleë gehuggies San Basilio en Vallancazza het die mans almal vertrek. Al wat oorgebly het, was vroue, kinders en 'n paar ou mense. Hulle was stil dorpies wat die lewe skaars aangeraak het. Tyd het gaan staan en mense het geglo dat alles sou verander, dat die beskawing eendag, as die oorlog verby is, sy triomfantelike toetrede tot daardie swerm verspreide, dooie en wankelrige huise sou maak. Ek sou graag vriende wou gehad het, om te weet dat ek nie alleen en verlate is nie, om beskerm te kon word, om te weet dat ek in die huise van hierdie of daardie persoon kan skuil. Ek het nie eers die reg gehad om te sê dat ek sonder 'n familie is nie, dat my ouers ver aan die oorkant van die see was, anderkant daardie eindelose blou, dat daar tussen my en hulle soos 'n hoë en onbegaanbare berg was. In plaas daarvan is ek gedwing om by my tante te woon wat my mishandel het. Toe ek daaroor dink en haar sien verskyn, het sy my geïrriteer met daardie skril en brutale stem. 'n Stem wat gemaak word om te skree, te skree, te beledig en te misbruik.

Selfs die diere was bang vir sy stem. Eers saam met haar man het sy haar kuif laat sak en die volume van haar stem het heeltemal verander en verander in die geblêr van 'n skaap. My tannie het gedink dat 'n dogtertjie nie in staat is om te verstaan

wat om haar gebeur nie. Nie net het ek alles verstaan nie, maar bowendien het ek nie stil of passief gebly nie. Dit was 'n voortdurende stryd. 'n Eindelose en uitputtende stryd. Elke nou en dan het ek aan die toekoms gedink: sy was oud en hulpeloos, ek was jonk en sterk, maar ten spyte van alles sou ek haar nie sleg behandel het nie, dit was nie deel van my aard nie.

Soms het ek naby die rivier gekom waar ek mense kry wat klere gaan was, was, dit wil sê, hulle het die lakens en komberse gewas en alles eers in die as geweek. Of wanneer hulle ná die skeertyd die skaap se wol kom was en in die son gedroog het om dit wit te maak en dit dan gebruik om die matrasse van die beddens op te prop. Ek het die vlokkies wat tussen die klippe op die wal agtergebly het, gaan haal en my lappop daarmee aangetrek. Toe ek nie weet wat om te doen nie, het ek die klippe op die wal van die stroom begin lig op soek na die krewe, ek het hulle behendig met my vingers bo my kop vasgehaak, om te verhoed dat hul kloue my vingers knyp. Ek het hulle huis toe geneem en saans as my tannie die vuur aansteek het ek hulle gebraai en geëet: vir my was dit 'n spesiale aandete. Soms in plaas van krappe, sodra die klip opgelig is, het klein verskrikte paddas met 'n vertikale sprong opwaarts geskiet, wat my bang laat spring het. Ek het gedink dat hulle my speelmaats was en soms was ek selfs spyt dat ek moes weggaan en hulle die hele nag alleen in die donker gelaat het. Toe ek saans moes terugkeer huis toe, het ek hardop na oom Michele geroep en die eggo wat in die vallei geskep is, benut. Soms in die somer as daar die Scardino-gesin was wat in 'n huis verder in die vallei gewoon het, het ek vir hulle gaan kuier. Ek het saam met Mimma gespeel wat die jongste van die broers was.

Goofy het stoele en tafels vir die poppe gebou. Hoe lekker was dit nie om 'n paar uur in geselskap deur te bring nie. Die oggend

het hulle my gebel toe hulle anderkant die rivier gaan melk kry. Hulle het die emmer gehad om vol te maak, "Concettina" was tevrede om te sien hoe hy dit melk. Die eienaar van die koeie, Micca a Cappellea, het my oor my ontferm en vir my 'n halwe glas aangebied. In my tante se huis het ons twee keer per jaar melk gesien: wanneer sy beskuitjies gemaak het en met Paasfees wanneer sy duiwe met die gekleurde ring-eier voorberei het. Toe die melk kook het ek elke laaste bietjie daarvan afgeroom. In die kamer van die plattelandse huis was daar die oom se bed, as dit 'n bed genoem kan word, met die planke op twee ysterbokke met 'n strooimatras geplaas, aangesien hulle die perdehaar een in Novara gelos het. Ek moes op 'n strooimatras slaap met net 'n ou militêre kombes bo-op, vetterig en uitgerafel. Ek het gaan slaap met 'n seilhemp wat ek selfs deur die dag sonder 'n broekie gedra het. Dit is nie moontlik om die koue te beskryf wat ek elke aand gehad het nie. Wanneer dit gereën het, moes houters geplaas word om die water wat van die dak af binnegedring het op te vang. As ek snags moes piepie, moes ek die huis verlaat en dit naby die trap doen. As ek nie besef hoekom ek droom nie, en ek doen dit op die strooimatras, sal ek in die oggend ook baie pak slae kry. Tannie Antonia het ook gaan slaap met dieselfde hemp wat sy bedags gebruik het, terwyl oom Michele opgekrul het soos sy ma gedoen het.

Die slaapseremonie het volgens die gewone ritueel plaasgevind: eers het ek gaan slaap, toe was dit my tante se beurt, toe trek my oom sy gestreepte seilbroek en onderklere uit. Met die taamlik los hemp wat hy bedags aangehad het, het hy na die bed gegaan en die olielamp wat op 'n tafel teen die muur geplaas is, afgeskakel. Ek, wat ondeund was, het gemaak of ek nie kyk nie en in elk geval geloer: toe hy buk om die vlam te blus sien ek sy silhoeët op die muur geprojekteer, soos 'n Chinese

skaduwee, met die hangende din-don. - Ag, hoe lekker is dit nie! - het hy gesê, want al die wyn wat hy gedrink het, het hom so warm gemaak. Langs hulle bed was daar twee doppies, dit wil sê twee groot rietmandjies waar hulle die gedroogde vye gehou het. Hulle het hulle toegemaak met vuil en vetterige lappe en op laasgenoemde was die oom se skoon onderklere. In 'n boks naby my bed het hulle brood en 'n serp gebêre wat hulle om my kop gedraai het as ek in die winter skool toe is, my onderklere en my tannie s'n. Ek het hulle net op Sondag gebruik as ons in Novara gaan mis het. My ooms het gesê ons moet hulle nie op die platteland dra nie, want ons sal hulle nutteloos dra.

In Januarie het hulle die vark doodgemaak. Hulle het 'n paar worsies voorberei en die varkvet gesout. Die gekookte voete is bewaar in 'n terracotta-pot wat in varkvet gedompel is. Hulle is gewoonlik in Mei saam met vars breëbone geëet omdat dit tradisioneel nie voorheen geëet kon word nie. Eenkeer, dit was April, het ek my tannie daarvoor uitgevra, want ek was baie honger en ek het nie geweet wat om met brood te eet nie. My tannie het begin skree dat ek mal geword het. Eendag toe ek van die skool af teruggekeer het, het ek Ofelia saam met haar suster langs die muilbaan ontmoet. Hulle het hul ma verloor en het saam met hul pa uit Frankryk teruggekeer.

Hulle was baie bleker as ek, ek het my oor hulle ontferm en vir hulle gesê: kom in waar ek bly, op hierdie tydstip is my tante besig om water te kry, in die oond is daar 'n pot met kos, vat dit, voed julle maar moenie t sê dan iets vir enigiemand.- Hulle het my bedank en, gedryf deur honger, het my raad sonder huiwering gevolg. In Mei, toe die ooms die boontjies gaargemaak het, het hulle die vark se pote gaan haal en eerder net die pot met die varkvet gekry: natuurlik met die gedagte dat dit ek was, het hulle baie dae lank teen my gewoed om my te laat betaal. Daardie

keer het ek baie trots gevoel, want ek het vir die eerste keer die aangename sensasie gehad dat ek 'n groot stryd teen hul hebsug gewen het. Weens die gebrek aan higiëne het vlooie ongestoord regdeur die huis geheers. Hulle het snags my nek gesteek en my tannie het my elke aand met olyfolie gesmeer om te keer dat die vlooie my bloed suig. Die oggend het my nek gelyk asof dit geverf is. Soos my tante het ek ook luise gehad, omdat ek nog nie daaraan gewoond geraak het om my kop te was nie. Aan die ander kant het my tante my hare gekrul en met water en suiker gesmeer om dit stil te hou.

My klasmaats, aan die ander kant, was altyd skoon. Nie eers die armste van hulle was so vuil soos ek nie. Die onderwyser het ook bygedra tot die werk van marginalisering deur my van almal weg te stoot tot by die laaste lessenaar. My lyf was onbeskryflik vuil. Hulle het my een keer per jaar in die rivier gewas, ter geleentheid van die Ferragosto-fees, die belangrikste in die dorp. Eenkeer terwyl ek aan my ma gedink het, ek was omtrent sewe jaar oud, het ek in die kokende as van die vuurpot geval. Ek het my regterhand verbrand en my tannie het my nie dokter toe geneem nie, maar my elke dag met kruie behandel. Ek het twee borrels gehad soortgelyk aan twee duiwe-eiers, ek het van pyn geskree maar sy het nooit beweeg nie. Ek het gelyk asof ek deur muis geknaag word.

Ek het wonderbaarlik na 'n paar maande herstel en ek het steeds die tekens daarvan. Tydens skool, terwyl ek een Sondag op die balkon was, het 'n dogtertjie wat afgekom het my gevra of ek saam met haar na Juffrou Vincenzina se katkisasieles wou gaan. Ek het nie geweet wat dit was nie want my tannie het my net op die belangrikste vakansiedae na die mis geneem, ek het nie verstaan wat die betekenis van kerk toe gaan nie. 'n Priester, Vader Buemi, het oorkant ons huis gewoon, maar ek het

hom baie min kere ontmoet en teësinnig na hom gekyk. My tante het adverteerd vir my herhaal: "As jy met hom praat, sal daardie priester jou tong uitsny." Ek het egter gevra en onverwags toestemming gekry om katkisasielesse te neem. Ek het dadelik op my gemak gevoel in daardie omgewing. Die jong dame het vir my 'n boekie en 'n koerant gegee. Ek het groot vreugde gevoel om van Jesus te hoor en eendag het hy vir my gesê dat hy my sou voorberei vir my Eerste Nagmaal. Ek het by die huis daaroor gepraat en hulle het vir my gesê ek is nog te jonk. Ek het gelieg en geantwoord dat al die meisies in die groep dit sou gedoen het. In werklikheid was hulle reeds bevestig, maar ek en die jong dame het saam gebly en die datum met die priester van San Nicola vasgestel: die dag van Corpus Christi.

Die probleem van die wit rok het ontstaan, maar iemand het die tannie ingelig dat die nonne dit huur. Die langverwagte dag het aangebreek: die oggend het hy my vergesel na die kerk vas. Sy het gedink die ander meisies is daar omdat sy nog nooit die inisiatief geneem het om die kategedesdame te kontak nie. Toe sy besef dat ek alleen was, het sy my beledig: "Leuenaar, onbeskof." My onderwyser was ook die oggend by die mis saam met ander mense. Sommige vroue aanwesig het haar kalmere. Die priester het opgedaag en my aan die hand geneem en my na die sakristie geneem vir belydenis. Hy het vir my pragtige woorde gesê wat ek nog nooit vantevore gehoor het nie. Ek het gevoel asof ek Hemel toe vlieg en ek het vir myself gesê: "Dit is nie waar dat priesters tonge uitsny nie, inteendeel hulle weet hoe om die lyding van 'n dogtertjie te verstaan." As ek kon sou ek hom met blydschap omhels en gesoen het.

Hy het my vyf Wees gegroet as boetedoening laat sê en ek het na my sitplek teruggekeer. Die tante het my dadelik gevra wat ek vir die priester gesê het dat hy so lank daar gebly het, en ek sê: -

Die jong dame het my geleer dat belydenis geheim is -. - Ja, maar jy moet my die eerste keer vertel - het die harpie aangedring. Glad nie. Daar was mis, Nagmaal en op pad uit het hulle my gedwing om my oom se hand te soen en te sê: "Seen my asseblief". Ek het by my oupa begin, altyd dieselfde frase, dan het ek om al die familie gegaan. Tannie Gaetana het vir my 'n boekie gegee. Ek was honger, maar niemand het vir my kos aangebied nie. Gewoonlik, sodra die seremonie verby was, was dit gebruikelik om na die kroeg te gaan om granita met beskuitjies te kry, maar hulle is oorweldig deur die manie vir spaar: middagete het ons 'n bord pasta geëet en die middag het ons na die fotograaf gegaan, want die familie het voorgestel om 'n foto van ma te stuur.

Ek het die tweede klas voltooi en met baie lae punte geslaag. Daardie jaar moes ons die hele somer op die platteland bly. Ek het beswaar gemaak: - Ten minste op Sondag moet ek mis gaan en by my oupa kuier wat alleen is -. Hy was 'n baie goeie man wat aan asma gely het. Die dogter het hom verwaarloos, deels uit

nalatigheid, deels omdat sy gekondisioneer is deur haar man, wat altyd kwaad was vir die bure, familie en skoonpa.

Ek het die wasgoed gevat om te was en dit in die geheim van Michelillo na my tannie geneem anders was daar moeilikheid. Hy het nie eens liefde vir sy pa gevoel nie: een van sy halvesusters het eendag na Castrangia gekom om hulle te vertel dat hy gesterf het. "As jy nie weggaan nie, skop ek jou in die gat," het hy vir haar gesê.

Wanneer daar 'n partytjie in die dorp was, is die lede van die musiekorkes die "pezzo duro" aangebied, 'n roomys wat so genoem word as gevolg van sy besondere konsekwentheid. Oom Michele, dit was nooit duidelik of omdat hy nie daarvan gehou het nie of omdat hy tot 'n ongewone gebaar van vrygewigheid gedryf is, toe hy my sien verbygaan het hy my geroep: "Concettina, kom haal die roomys". En so het ek die geleentheid gebruik om by daardie seldsame geleenthede iets goeds te geniet.

'n Ruk gelede het Dr. Cosentino van Baceno my herinner aan 'n detail wat in my geheue verlore gegaan het. Terwyl die orkes deur die strate van die dorp gespeel het, het die kinders probeer om by die parade aan te sluit. Maar om hul teenwoordigheid te regverdig, was dit nodig om 'n lid te "ken". Om dit te bewys, het hy sy hand in sy baadjiesak gehad. So het ek my oom Michele gevolg, terwyl Gianni Cosentino, seun van 'n laerskoolonderwyser en vaderloos, sy hand in die bendeleier se sak gehou het.

Te midde van die oorlog het sommige bomme in Novara begin val. Almal het weggehardloop en sommige kennisse het saam met ons in Castrangia gaan skuil. Vir my was dit 'n partytjie, want ek kon in geselskap wees. Elke nou en dan kon jy die fluit van

skrapnel hoor. Die tragiese nuus het ook opgedaag dat die seun van die eienaar van die Orlando-gebakwinkel deur 'n bom verskeur is. Die ma in Domodossola, wat vir die vierde keer swanger is, is alleen gelaat saam met Rosa en Antonietta. My pa is teruggeroep na Sicilië om 'n Bersagliere te wees. 'n Paar maande nadat hy vertrek het, het hy verneem dat sy ma geboorte geskenk het aan 'n dogtertjie genaamd Emma en dat hy die moontlikheid het om terug te keer huis toe, aangesien daar van hom verwag word om vrygestel te word met vier kinders.

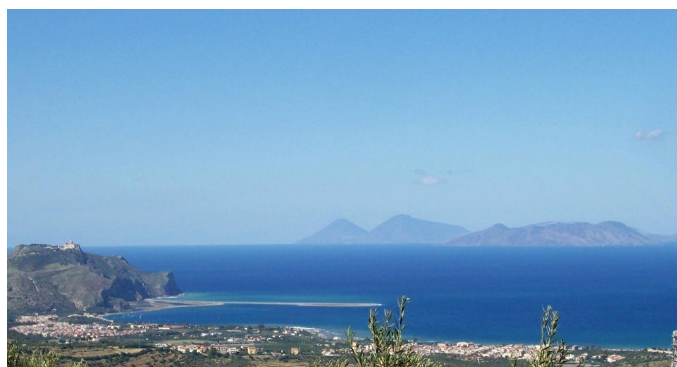
Ongelukkig, toe hy in Domodossola aankom, het hy 'n bitter verrassing gevind: Emma het ná 12 dae ophou lewe. Twee dae later moes hy na die front terugkeer. 'n Paar maande later - dit was die tydperk van onsekerheid en onstabiliteit na 8 September - het hy daarin geslaag om militêre diensplig te ontsnap en het na Novara teruggekeer om te wag dat die oorlog eindig om by sy ma aan te sluit. Hy het 'n klein skoenmakerswinkel oopgemaak. Elke dag het ek hom gaan sien. Skaam maar skrande vir my ouderdom, ek het die intuïsie gehad dat pa met 'n getroude vrou gaan slaap, maar met 'n militêre man. Ek het eendag by die loket in die opdraande straat in Piazza Bertolami ingekom. Die persoon van die volgende winkel het met pa gesels. Ek het toegeslaan met my wys- en middelvinger wat gewys het om die oë van my pa wat my ma verneuk het, uit te steek. Die buurvrou het dit reggekry om my terug te hou, terwyl my pa met 'n glimlag gesê het: "Mind your own business". In '44 is 'n donkerkop seuntjie gebore, krulhaar soos hy...

In Badiavecchia het sy oupa aan vaderskant siek geword met maagkanker. Ek het toestemming van my tannie gekry om hom te gaan sien. Ek het gereeld van Castrangia af gekom en die stuk langs die rivier gestap. Ek onthou hom in die bed, rustig. Ouma was nog besig met die winkel en kon min tyd daaraan afstaan. Sy

het 'n olyftak in sy hand gesit om die vlieë weg te jaag, maar hy het erger geword en nie meer krag gehad nie en ek het hulle van hom weggejaag. Op 2 November 1944 het hy in die ouderdom van 66 na die Hemel gevlieg. Pa was nog in Sicilië. Sy ooms het ook die begrafnis bygewoon.

Elke nou en dan het ek 'n paar briewe van my ma gekry. In '45 het pa teruggekeer na Domodossola en in '46 is my broer Giuseppe gebore.

Hoofstuk vier - Olie, spinnerakke en die bose oog

Oorlog het oor die hele wêreld gewoed, kommunikasie was moeilik, en ons het nie meer van Ma gehoor nie. Gelukkig is my pa teruggeroep na Sicilië in die Bersaglieri Corps en toe hy 'n paar dae van vryheid gehad het, het hy vir my kom kuier. As gevolg van die oorlog was daar baie mense op die platteland. Die ontheemdes het gewoonlik vir vyftien dae gebly, maar toe was die dorp in gevaar van bomaanval en het hulle verkies om die hele jaar op die platteland te bly.

Elke nou en dan het ek by daardie mense gaan skuil. Daar was 'n gesin met vier kinders wat altyd in goeie gees was al het hulle kos kortgekom. Ek het die hebsug van my ooms gesien wat so baie gedroogde vye gehad het en dit vir niemand gegee het nie: Ek het 'n lekker handvol geneem en dit in die geheim vir hulle gebring. Ek het van die boontjies wat hulle vir my vir ontbyt gegee het vir hulle gebêre. Selfs harde brood: 'n sny wat my tante in my sak gesit het voor skool toe ek met daardie kinders gedeel het en in ruil daarvoor het hulle vir my papier gegee om op te skryf, hulle het my op die swaai laat speel en een van hulle het speelgoed, stoele en beddens vir poppe wat sy vir my en

haar kleinsus gegee het, terwyl haar ouer sussie vir ons lappoppe gemaak het.

Dit het soms gebeur dat ek afgegaan het rivier toe, waar die vroue van die omgewing hul klere met as gaan was het, en ek het verwonderd gestaan en kyk na die vuur wat aangesteek is om die water te verhit in 'n houer wat met twee groot klippe omhoog gehou word.. Ek het nooit gesien hoe my tannie hierdie operasies doen nie. Hy het amper nooit gewas nie of hy het rivier toe gegaan as niemand daar was nie om nie sy vetterige en baie vuil klere bloot te lê nie.

Ander kere het ek die vroue waargeneem wat die linne wat tuis geweef is vir twee of drie dae op die klippe versprei. Hulle het dit natgemaak en onder die skroeiende son gedroog totdat dit wit geword het. My tannie het my altyd huis toe geroep maar ek het gemaak of ek nie hoor nie. Tydens die oorlog het haar skoondogter ook met 'n dogtertjie van Turyn af teruggekeer. Uit respek vir Salvatore, haar stiefseun, is sy soos 'n koningin behandel. In daardie tydperk het hulle op die dorp gebly en vir die geleentheid het die tannie die geurige seep, linnehanddoeke, skottelgoeddroër, tafeldoek en servette uitgehaal om 'n goeie indruk te maak. In plaas daarvan is ek soos 'n bediende behandel, gestuur om boodskappe te doen en water by die fontein te gaan haal, want om 'n gas te stuur was 'n skande.

Kersfees het gekom en, volgens die noordelike gebruik, het die bruid die oggend 'n pragtige geskenk van Baba Jesus aan haar dogter gegee: 'n pragtige stel potte en pierings vir 'n pop. Ek was bly vir haar, maar terselfdertyd het ek gebars van woede aangesien daardie dinge nog nooit met my gebeur het nie. Ek het al hoe swakker geword. Daar was druiwe maar wee om dit te eet: dit moes vir die wyn gepars word. Jy kon net die een eet wat by die bure gesteel is. Hazelnoten is ingesamel, maar om dit te

verkoop. Ek het 'n paar in die geheim geëet soos die eekhorings in die bos. My ooms het eers Kersfees en Paasfees melk gekoop om beskuitjies te maak en ek het dit met 'n teelepel afgeroom terwyl dit kook. My tannie het selde vir my gebakte eiers voorberei. Ek het gereeld gehoop dat sy dit vir my sou braai: - Kom ons sit dit weg, sodat as ons 'n paar het en die eierlê verbygaan (hy was 'n jong man van Messina wat op die platteland rondgegaan het om eiers te versamel en as vars voorgee) ons kan hulle verkoop en kry die geld -. Hy het vir twee maande eiers bymekaargemaak en dit toe verkoop.

Die mense van Messina wat die eiers gekoop het, het waarskynlik 'n kuiken in hul hande gehad. Die vye moes gedrink word, net 'n paar kon geëet word, die ander is in die son gelos om droog te word om te verkoop of te bewaar vir die winter. In Oktobermaand is saans pragtige kastaiings gemaak. As daar nog geskildes oorgebly het, het my oom dit op die tafeltjie in die kamertjie gelos (nie op die bord nie maar op die mat wat gesmeer is deur die olie wat uit die lamp gedrup het) en soggens as hy opstaan om vier om te gaan werk, het hy my wakker gemaak en vir my die kastaiings gegee en vir my gesê: "Jy eet ontbyt". Ek het hulle gehoorsaam en uit honger geëet, maar hulle het soos olie gesmaak en my onvermydelik maagpyn gegee. Die oom spog rond: - Ek is lief vir my niggie, ek berei selfs vir haar kastaiings voor as dit nog laat in die nag is -. In werklikheid het my oom haat in sy oë gehad. Soms was hulle geel, vuurrooi as hy kwaad geword het: al was dit klein, het daardie oë sy gesig binnegedring. Hulle was klein en diep soos smal gaatjies met haat wat uit hulle uitgestroom het. Intussen het disenterie en wurms geseëvier. So nou en dan het my tannie vir my 'n teelepel olie gegee. Dit hou die wurms weg, prewel sy om haarself te oortuig... toe begin sy met die "prichentu": - Mazzai un vermu

gruossu quennu à pagana, à u mazzu chi sugnu all Christian. Of op Maandag hoor jy, of Dinsdag hoor jy, of Woensdag hoor jy, of Donderdag hoor jy, of op Vinardi hoor jy, of Saterdag hoor jy, matteia du jurnu van Paasfees u Viermu sturdudu a tierra casca.-

(Ek het 'n vet wurm doodgemaak toe ek 'n heiden was en nou maak ek hom dood as 'n Christen. Op Heilige Maandag, op Heilige Dinsdag, op Heilige Woensdag, op Heilige Donderdag, op Goeie Vrydag, op Heilige Saterdag, op die oggend van Paasdag die verstomde wurm val op die grond).

Ek weet nie hoe ek oorleef het nie.

Hier maak ons 'n parentese oop.

Baie jare het verbygegaan en ek het maagpyn gehad. Ek het x-strale gaan doen met masjiene so groot soos 'n kamer. Hulle het vir my 'n wit pap gegee om te sien of daar maagsere is. Ongelukkig kon niks gesien word nie. Die radioloog het gesê dit is gastritis en het my 'n paar palliatiewe gegee om die pyn te verlig. Ek het by die punt gekom waar ek nie 'n lepel water kon inkry nie. Ek was omtrent vyftig jaar oud. Paolo, 'n vriend van Armando van Piacenza, het voorgestel om my na 'n spesialis te neem. Hy het ook na Dr Mazzeo gekom. Die gastroskopie-instrument kon nie verder as die keel ingaan nie. "Ek weet nie hoe om hierdie vrou te red nie," sê die dokter, "die pylorus is toe." Al die mense wat die gastroskopie ondergaan het, het die kamer op hul eie voete verlaat. Ek op 'n draagbaar met 'n IV. Die dokter het vir my 'n sterk kuur vir twee maande voorgeskryf. Toe ek terugkom het die instrument steeds nie geslaag nie. Nog 'n selfs sterker behandeling vir drie maande.

Vyf maande na die eerste besoek het die instrument deur die pylorus begin breek. "Wonderwerk!" sê dr Mazzeo. Sodra die

buis verwyder is, het hy my baie vrae gevra om te verstaan of dit aangebore of veroorsaak is. Ek het begin huil: "Miskien was dit die olie wat Zizi my elke nou en dan vir die wurms gegee het." Die dokter steek sy hande in sy hare: "Olie? En jy leef nog!". Deur die behandeling voort te sit, het ek af en toe die gastroskopie herhaal.

Danksy dokter Mazzeo wat my lewe gered het, kan ek nou jare later kos geniet met net een of ander inperkingsmedisyne.

Toe iemand haar van die balkon af bel, het haar tante haar kop laat draai. Hulle het haar toe aangeraai om 'n klein glasje ferrokien op 'n leë maag te neem. Sy het haar man oortuig om dit te koop en die oggend het sy vir my ook 'n glas gegee.

Verder het bygeloof ook in daardie huis geheers. Sy oom het altyd hoofpyn gehad van die wyn wat hy gedrink het, maar volgens hom was die oorsaak iemand se bose oog. Die vrou moes hom afweer: sy het 'n bord met 'n bietjie water geneem, 'n bietjie sout en 'n druppel olie ingegooi en toe begin met die prichentu vir die hoofpyn: - Oglu biridittu, oglu santissimu, kom na hierdie huis en jaag dit weg morocchiu, oglu biriditto, klim uit en jaag hierdie mammucca weg... (Geseënde olie, allerheiligste olie, gaan in hierdie huis in en jaag hierdie bose oog weg, geseënde olie, word sterk en jaag hierdie duiwel weg...).

Hierdie leksel geseënde olie het, volgens hulle oortuiging, die bose oog uitgebrei. Kort daarna is water in die vier hoeke van die kamer gestrooi en het sy hoofpyn weggegaan.

Om wonde te genees, is spinnerakke gekombineer met olie, en 'n klein stukkie vleis om sous te maak. Daardie afgryslieke mengsel was, het hulle gesê, onfeilbaar! Die oggend het hulle vir my 'n glas water met magnesia gegee. Na 'n rukkie, al bibberend, moes ek uitgaan in die koue om myself te bevry. Toe ek herstel

het, het hulle my na 'n vrou gestuur wat towertoertjies gedoen het: sy het my van kop tot tone met 'n tou gemeet en my horisontale arms daarmee. As 'n stuk ontbreek, het dit die dood vir daardie jaar afgeweer.

Al het die ooms op hul eie manier geloof in God, in die Heiliges, in die Madonna. Elke jaar op 8 September het hulle na Tindari gestap, na die heiligdom wat aan die Swart Madonna gewy is sowat veertig kilometer van die dorp af. Reeds vanaf vyfjarige ouderdom moes ek daardie boetedoening doen.

By geleentheid van die pelgrimstogte na die Heiligdom van Tindari, het die tannie die dag voor die tante die cappini (pantoffels) uit lappe gemaak. Oom het stiptelik gaan jag en een of twee wilde hase huis toe gebring om te kook. Om 'n goeie indruk te maak, het die tannie ook gevulde eivrugte voorberei. Hy het in die spieël gekyk en sy gesig met 'n lap skoongemaak. Destyds was die liedjie "Where is zaza, my beauty" in die mode en ek het die gewoonte gekry om dit "zizi" te noem.

Ons het so elfuur die aand na Tindari vertrek om teen dagbreek aan te kom. Moeg en uitgeput weens my broosheid, het ek baie keer vars water gevra, maar hulle het dit nie by die stalletjies gekoop soos al die ander moeë mense nie: hulle het tougestaan by die enigste fontein naby die kerk waaruit warm water gevloei het. Dit het nie gehelp om die hitte te kalmeer nie. Volgens oorlewering het hulle die keker-ertjies, breëbone en cannellini-bone gekoop, toe gaan hulle mis, bid die Madinuzza en op pad uit het hulle hul mede-dorpenaars en my familieledede aan vaderskant ontmoet. Middag het ons onder die omliggende olyfbome gaan eet. Dit is jammer dat ek so moeg was, daardie dag was daar eintlik altyd lekker eetgoed om 'n goeie indruk voor vriende te maak. Middagete het 'n wildehaas ingesluit wat in die oond gaargemaak is, waarna die oom 'n paar aande tevore

sonder uitsondering gaan jag het, gevulde eivrug en soetrissies, druiwe en tuisgemaakte beskuitjies. Om terug te keer huis toe het die vriende 'n vervoermiddel geneem: die motor of perdekarre. Ek het gekyk, reeds bedank om te voet terug te keer. Net as daar 'n oom was kon ek bekostig om perd te ry, anders was dit seer.

Hoofstuk vyf - Die uile

Nog steeds oor die onderwerp van godsdiens, aangesien my oom 'n lid van 'n broederskap was, het hulle die verpligting gehad om op Palmsondag in die kerk van San Giorgio te bely en te kommunikeer. Die seremonie het vyfuur die oggend plaasgevind, die priester het eers al die mans in 'n kapel bely, en toe na die biegestoel vir die vroue gegaan.

Toe dit haar tante se beurt was, wat 'n groot swart tjalie aangehad het, het sy die kledingstuk naby die rooster gebring om haarself soveel as moontlik te bedek: dit het gelyk of sy kamille-inasemings moes neem. Hy het gebieg en toe: - Nou is dit jou beurt - het hy vir my gesê. Al wou ek gedurende die jaar belydenis aflê, kon ek nie. My tante het my uitgeskel: "Jy moenie die Here spot nie, een keer per jaar is genoeg, anders is jy nie waardig om die gasheer te neem nie want jy kan selfs met jou oë sondig."

Omstreeks nege uur Heilige Mis, nagmaal en dadelik tuis. Soos gewoonlik het haar oom om onbenullige redes begin vloek en sy het 'n senuweeagtige hoes ontwikkel. Onbeskryflike tonele het gebeur: as iemand daardie dag om een of ander rede moes, kon hulle nie spoeg nie, anders gooi hulle die Here uit hul mond. As dit per ongeluk gebeur het, sou hy die deksel van die beker

neem, daarin spoeg en die vloeistof weer saam met water en suiker drink. Gedurende die Heilige Week het mense selfs snags in die dorp gebly om die aandpreke wat deur die monnik gehou is, by te woon. Donderdag is die colombe voorberei, 'n koekiedeeg in verskillende vorms met hardgekookte eiers gekook met water en anella, 'n giftige kleurstof. Op Goeie Vrydag in die vasoggend het ons al die kerke besoek wat met koringspruite versier is, toe sluk ons drie blare van kleindogter (medisinale kruie met 'n intense geur) wat welstand vir die hele jaar gewaarborg het.

Jy hoef nie bedags te werk om te verhoed dat jy die Gekruisigde Jesus seermaak nie, as jy naaldwerk sal die naald steek, as jy sien daar is die risiko om jou liggaam seer te maak, ensovoorts. Vir daardie dag, wat ek ook al gedoen het, het ek nie eens geslaan nie, anders sou Jesus huil. Saterdag om elfuur was daar die Mis van Vrede en Opstanding. Al die kinders het duiwe gebring om die priester se seën te ontvang en dit dan te eet. Ek kon nog nooit daardie bevrediging wegneem nie, want ek moes my duif met twee eiers bêre vir die skooluitstappie wat die Dinsdag ná Paasfees gereël is. Ek moes 'n eier vir die juffrou aanbied. Op Paasdag het hulle vir my 'n lam gekoop wat gemaak is van koninklike pasta, die kleinste een om nie te veel te spandeer nie. Die oom was so suinig dat hy sy skoene geblink het met die roet van die pan wat op die vuur gevorm het. As my tante geweet het dat hy 'n werk klaarmaak en hulle betaal daarvoor, het sy my aangeraai: "Vra jou oom of hy die geld gebring het."

Ek en sy moes hom amper aanbid soos twee slawetjies totdat hy bewoë was en tien lire vir haar en vyf vir my gegee het. Ek kon nie my geld spandeer nie, want dit was vir die spaarvarkie bestem. Ek het eenkeer vir my tannie gesê dat ek die lotto wil

speel. Sy het ingestem omdat sy gehoop het om te wen. Myne was 'n leuen. In werklikheid het ek ook belemmerd gevoel om aan te trek in vergelyking met my klasmaats: hulle het rompe gehad, maar my tante het nie daarvan gehou nie en ek was gedwing om vol rokke te dra. Hulle het almal wit, bruin of blou kniehoogte katoenkouse gedra, ek moes klaarkom met die sokkies wat sy in oranje gemaak het, 'n kleur wat minder gekos het as die ander. Ek het hulle bokant die knie gedra wat deur 'n rekkie ondersteun is, maar die grootste probleem was dat hulle sonder 'n voet tot by die enkel uitgekom het. Daarvoor het ek 'n paar kort sokkies met boeie gedra. Ek was al genoeg gemarginaliseer en ek moes ook uitstaan vir my klere. Met die vyf lire het ek beplan om 'n meer ordentlike paar sokkies te koop wat ek soggens sou dra voordat ek klas ingaan. Die winkel was daardie dag gesluit. Ek kon nie huis toe gaan met die geld nie, want my tannie sou dit gekry het. Ek het gedink om hulle onder 'n klip langs die muilspoor weg te steek. Dit het snags gereën en omdat hulle van papier gemaak is, het hulle heeltemal gedisintegreer, soos ek die volgende oggend besef het toe ek hulle gaan haal het.

Vyftien dae het verbygegaan en my tannie het my gevra of ek die lotto gewen het. Selfs toe was ek nie eerlik nie en het ja gesê. Daardie geld het nooit opgedaag nie. Op Goeie Vrydag, tydens die optog ter ere van Our Lady of Sorrows, ontmoeting met die onderwyser het hy haar vir verduidelikings gevra. Ek was dood van skaamte. Natuurlik was sy onbewus van alles, so ek het twee klappe van my tante onder haar erge blik gekry. Ek het altyd gewillig skool toe gegaan, maar met swak resultate. Niemand het my verstaan nie en ek is altyd bevorder danksy aanbevelings, so my ma was kalm dat hulle my altyd laat studeer het. Ek was goed met net die kat, totdat die dronk oom op 'n dag met 'n bietjie

pens van die dorp af teruggekeer het en die dier 'n stukkie geneem het om homself te voed. Hy het 'n musket wat deur die soldate gelaat is, geneem en hom in die oop platteland doodgemaak. Dit was vir my 'n groot teleurstelling.

Met dorstyd het ek die koringkorrels en gars wat op die bure se plaaswerf oorgebly het, gaan pluk, in 'n sak gesit en na mev Tindara se meule op die rivier geneem. Ek het toe die meel na Novara na my ma se niggie geneem wat, as weduwee met twee klein kindertjies, soggens hout gaan haal het in die bos en die oond aangesteek het om brood te berei vir diegene wat vir haar die meel gebring het, wat geld verdien het en 'n bietjie brood vir die kinders.

In September, toe die vye ryp was, het ek die plante geklim en die smaaklike vrugte gepluk en dit in rietmandjies geplaas wat met 'n haak aan die takke gehang is. Die vye is gesny en in die son op 'n afdak gelaat om droog te word. Na 'n paar dae het hulle droog geword. Geplant in groot mandjies is hulle in die winter geëet. In daardie mooi tye het mev Maria, 'n buurvrou van die platteland, die gedroogde vye kom voorberei. Ek het gereeld vir haar gaan kuier. Sy was die ma van baie kinders. Een van hulle, Carmelo, was epilepties. Elke nou en dan was hy nie meer te vinde nie. Die bekommerde ma het hom gaan soek en ek het haar amper lekker vergesel.

Toe ek in graad vyf was, het die juffrou ons gevra om ons ouers in te lig dat sy ons na die bioskoop sal neem om die film "The Little Alpine" te sien. Die ooms: "Jy gaan nie daardie gemors sien nie." Die broerskind van die priester oorkant het gehoor: "Jy moet haar stuur, ek het hom ook nie gesien nie." Toe is hulle geskuif en ek kon gaan.

'n Pakkie het van ma af gekom met lekkers. Ek het 'n paar skool toe gebring. Dit was 'n tyd van hongersnood en selfs lekkers was

'n tekort. My onderwyser se suster het klas vier gegee terwyl ek in vyfde was. Sy het lekkers gevra vir 'n dogtertjie wat armer was as ek wat siek was en ek het almal vir haar gelos.

In 1945 het my pa na Domodossola teruggekeer. Ek het hom weer in April 1946 gesien en saam met hom was my ma wat 'n baba verwag het.

Ek het omtrent tien gelukkige dae saam met my ouers deurgebring. Ek het gereeld by my grootouers en ooms gaan kuier, so ek het geëet soveel as wat ek wou en baie koeldrank gedrink van my ouma wat dit verkoop het. Op die ou end wou my ma my saamneem na Noord-Italië, maar my tante, altyd vals en selfsugtig, het haar oortuig om my by haar te los. Ek was in die vyfde klas, het altyd gesukkel gegewe my broosheid. Tydens die eksamendae het die nuus van die geboorte van sy boetie opgedaag. Heeltemal gelukkig, maar terselfdertyd hartseer, het ek van vreugde en pyn gehuil. Miskien om hierdie rede het die onderwyser my bevorder al het ek nie my mond tydens die eksamen oopgemaak nie. Daardie jaar het hulle 'n hoërskoolafdeling in die dorp gestig en byna al my klasmaats het voorberei vir die toelatingseksamens om dit in te skryf. Vir my was daar geen kans nie: my ooms was oortuig dat net uile daardie tipe skool bygewoon het. Trouens, sodra hulle hoërskool voltooi het, moes hulle Messina toe gaan vir hul meestersgrade. My ouers moes daaraan dink om die geld vir die boeke te stuur, hulle sou geen uitgawes gemaak het nie. Ek het aanhou huil omdat ek my studies wou voortsit. Hulle het my toe die geleentheid gebied om in te skryf vir die tweejarige professionele kursus, 'n soort baie swak middelbare skool wat twee jaar duur. Die armste mense het soontoe gegaan, ek het in elk geval aanvaar. Ek het heen en weer gestap, oggend en middag het ek die kursus bygewoon. Die skool was deurmekaar: die mees

rumoerige mans het hul hande opgesteek teen die direkteur wat wiskunde gegee het, hulle het ook die Italiaanse en Franse onderwysers laat struikel. Huiswerk is vir die meisies geleer en landboukennis aan die mans. In werklikheid het ons niks geleer nie. My wins was goed om skaam te wees en met 'n groot dors om te leer.

Voor die einde van die skooljaar het die onderwysers ons voorberei vir 'n liefdadigheidsteater. Ek moes 'n verskyning maak geklee soos 'n straat-egel. Daar was sy oom se pet, die kortbroek was weg. Toe ek vir my tannie sê, het sy uitgeroep: "Jy is 'n dwaas om verbande op te sit." Ek het nie moed verloor nie: Ek het by die kapper se vrou Liezza gaan vra om haar seun se broek te leen. So het ek die aand van die optrede soos 'n straategel aangetrek, te midde van baie applous en die desperaatheid van my ooms, wat in die gehoor vir die geleentheid teenwoordig was.

Ongelukkig het selfs daardie twee jaar verbygegaan en ek het vir altyd skool klaargemaak en gedink dat ek net so onkundig gebly het as en meer as voorheen.

Hoofstuk ses - Vergewe my asseblief (Die lig van die sterre)

Ek was twaalf jaar oud toe my ma in Augustus vir my kom kuier het saam met my pa en boetie wat ek vir die eerste keer gesien het. Om sy gesiggie te sien het my gelukkig gemaak en ek onthou daardie dag as een van die bestes in my lewe. My ouers was vasbeslote om my saam te neem om terug te gaan skool toe, maar my tante het hulle vir die soveelste keer van die idee afgeraai: sy sal my stuur om 'n naaldwerkster te word met die vooruitsig om die ambag goed te leer. En so het dit gebeur, teen my wil. My ouers het vertrek en ek het soos 'n idioot in Sicilië gebly. Van toe af het ek geen vrede gehad nie en altyd in die geheim gehuil. My ooms het gesê dat my ouers my beslis nie soos hulle sou liefgehad het nie, dat hulle my soos 'n dogter grootgemaak het ('n dogter sou sekerlik deur dieselfde pyn as ek gegaan het). My tante het eendag na die beste naaldwerkster in die dorp, waar my ma ook die ambag geleer het, gegaan om haar te vra of sy my sal aanstel. Die kleremaker het geantwoord dat sy reeds agt meisies het en nie die getal kon vermeerder nie. Die volgende dag het haar tante vir haar 'n paar eiers gebring om haar te oortuig en sy het gesê: - Kom terug oor 'n maand, miskien

vertrek een van die vakleerlinge na Turyn en bly 'n plek vry vir jou niggie -. Stiptelik het my tannie my na 'n maand na die laboratorium gestuur. Die jong dame, wat nie meer as anderhalf meter lank was nie, het my verwelkom: "Goed, ek vat jou want ek voel jammer vir jou, ek verbeel jou jy sal liever na my toe kom as om op die platteland te bly. saam met jou tante." Hy was nie heeltemaal verkeerd om so te dink nie. Die volgende dag agtuur het ek opgedaag. "Begin die laboratorium vee," het hy vir my gesê, "dan was jy die vloer." Die storie het vir my begin stink. Ek het so goed moontlik begin skoonmaak. Ek was klein van postuur, ek was twaalf jaar oud, maar ek het agt gelyk.

Ek het nie geweet hoe om die vloer te was nie: op die platteland was dit van klip gemaak en in die dorp, waar teëls was, het my tante dit nooit gewas om dit nie te verslyt nie. Ek het my bes probeer doen, maar die naaldwerkster het my 'n gat genoem omdat ek nie goed gewas het nie. Om nege-uur het die werkers opgedaag en begin belangstel in die nuwe saak (dogtertjie). Hulle het almal met 'n gevoel van jammerte na my gekyk. Ek het hulle toesprake gehoor en was verstom omdat ek nie die noodsaaklike dinge van die lewe geweet het nie. Elke nou en dan het hulle vir my 'n paar naaldwerke gegee, dinge wat ek nie graag gedoen het nie, altyd bitter oor ek nie kon studeer nie. Daar was 'n positiewe kant van die dag: teen die middag hoef ek nie terug te keer na die platteland nie, het ek rustig by die huis geëet, 'n servet op die tafel uitgesprei, die glas, die waterbottel en 'n bord uitgesit. Kortom, om 'n stukkie harde brood en kaas te eet het ek dit geniet om die tafel te dek soos alle gewone mense. Ná middagete is ek na 'n buurvrou wat nege jaar ouer as ek was en 'n naaldwerkster was. Sy het gehelp om my oë oop te maak vir my naïwiteit. Haar ma, 'n suster met olifantpote en nog 'n invalide het by haar gewoon.

Soms het hulle my genooi om 'n bak sop te drink. Die naaldwerkster het my gevra om haar te help om kruissteek-borduurwerk op kinderklere te doen. Eenkeer het ek 'n krisis van hartseer gehad en die werk half gedoen. 'n Ander keer het ek uit weerloosheid die as uit die vuurpot gehaal en dit langs die trap gesaai. Hulle het gesê: "Wie is daar? Sal ek 'n siekte opdoen?". Op die ou end het hulle my verstaan en my vergewe.

Soms het ek na die nonne van die Antoniano-kinderhuis gegaan om met die weeskinders te speel. Ek het hulle 'n bietjie beny omdat hulle hul dae in orde geleef het. Hulle het geëet met die tafel altyd goed gedek, daarna het hulle gespeel en uiteindelik op vasgestelde tye het hulle hulself toegewy aan die toewyding van God deur te bid. Ek het gedink: - Gelukkig het hulle nie meer hul ouers nie en tog leef hulle goed by die nonne, terwyl ek ouers het, maar word gedwing om by hierdie verskriklike ooms te woon -. Sonder hul medewete, om 'n daaropvolgende vervelige ondervraging te vermy, het ek elke nou en dan 'n tante aan vaderskant wat in die dorp gewoon het, gaan besoek. Ek het haar geld gevra om 'n brief aan my ouers te stuur waarin hulle gesmeek word om my saam te neem.

In November van elke jaar het hulle my na die Sant'Ugo-kermis geneem wat in Piano Vigna plaasgevind het. Op hierdie plek het die grootouers aan vaderskant 'n skuur opgerig waar hulle braaivleis en wors voorberei het wat hulle saam met 'n goeie glas wyn verkoop het. Vir my was dit 'n geleentheid om saam met my familieleden aan vaderskant te wees, lekker vleis te proe en 'n gekleurde koeldrank te drink, na die stalletjies te kyk wat braaibroodjies, lanterns, erdepotte, quarts en bumbaelli verkoop.

Die volgende dag is ons weer Badia Vecchia toe vir die fees van Sant'Ugo, 'n mis, 'n klein optog en dan weer na my oupa en

ouma se winkel wat vir my wors, brood en koeldrank aangebied het, dit geskink uit 'n klein botteltjie toegemaak met 'n bal by die interne.

Een keer voor Kersfees was ons vir 3 dae Messina toe. Ons het by 'n familielid geslaap. Ek het nie 'n bietjie van haar gehou nie: sy het vir haar ooms gesê dat sy eiers by 'n boer by die mark gesteel het en haar aandag afgetrek het. Ek het in die katkisasie geleer dat jy nie mag steel nie. Die aand is ons saam met my dogter na 'n meneer wat standbeelde gemaak het. Om vrygewig te wees, het my ooms vir my geld gegee om hulle te koop. Op die gesmeerde tafel van Castrangia kon ek 'n geboortetoneel bou. Met aspersiestakke en 'n paar katoenvlokkies het ek 'n hut gevorm. Saans het ek die atmosfeer geniet van twee kerse wat geskep is met okkerneutdoppe wat in olie geweek is en 'n stukkie tou langs Baby Jesus. Oom Michele het ook die idee waardeer en wou my beloon: "Ntoia, skil twee turksvye", en my tannie het hulle onder hul bed gaan haal waar hulle aangehou word.

Toe ek alleen in Novara gestop het om te slaap, het ek tydens die Kersnovena saam met my buurvrou Antonietta na die diens gegaan wat om 5 die oggend in die Annunziata-kerk gehou is. Agter in die kerk het die heiligdom die stoele teen betaling voorsien. Ons het hulle van die huis af gebring. Op pad terug het ons by Carolina, die ingenieur se wasvrou, wat reeds vroegoggend onder die trappe gewerk het, besoek. Sy het toe reeds water uit die San Francesco-fontein met groot kwarte gaan trek, om die houtbad vol te maak. Hy het gesê: "Caùsi, wag hier, ek gaan kyk of die here gisteraand nog beskuitjies oorgehad het, sodat jy ontbyt kan eet". Hy het amper nooit met leë hande teruggekeer nie. Ek het Antonietta genooi om op te kom en ons het die braaipan aangesteek. Toe Carolina niks anders kon kry om te eet nie, is ek kombuis toe om 'n stukkie harde brood en 'n

glas "bumbaello"-water te kry. Ons het tot 8 gestop om doilies te maak, toe groet ons: Ek is na die werkswinkel, Antonietta het na haar huis gegaan om haar ma te help aangesien sy die enigste dogter met 8 broers was.

In Novara alleen het ek soos 'n burger gevoel. Toe ek by oupa Turi gaan kuier het, het ek sy vensters skoongemaak en hy het vir my "'n srea" ('n wenk) gegee. Ek het gaan naellak koop. Ek het ook die oplosmiddel gekoop om dit te verwyder toe ek gevoel het dat ek my ooms sou ontmoet. Ek het talkpoeier as 'n poeier gebruik. Ai: eendag het ek dit op my gesig gelos en deur my moeilikhede, klappe en beledigings gegaan. "Waar het jy die geld vir daardie gemors gekry?". En ek het gesê: "Kan jy nie sien dis meel nie?". Intussen het die bure na 'n ander woonbuurt verhuis. Eendag het hulle my genooi om sirkus toe te gaan. "Ek het nie geld nie ..." het ek gesê. Hulle het dit vir my geleen. In die middag matrose na die laboratorium om die vertoning te geniet: ape op die trapeze, kinders op klein perdjies, olifante, narre, dinge wat nog nooit tevore gesien is nie. Ongelukkig moes ek 8 lire kry.

'n Paar dae later, terwyl ek Castrangia toe was, het ek in San Salvatore die ma van 'n skoolmaat ontmoet met 'n sak vol groente wat by die boere gekoop is. Hy het my gevra of ek kan teruggaan dorp toe (weens die mentaliteit van destyds was hy skaam om met sy sak na die plein te gaan!). Ek het ingestem en gedink om geld te maak met die footjie. Ongelukkig, nadat sy haar huis met moeite bereik het, het sy my met vier grondboontjies beloon. Ek het nie moed verloor nie. Ek het 'n lire verdien deur 'n doily aan 'n dame van Fantina te verkoop. Ek het karton Pinocchios gebou met bene en arms wat deur 'n tou beweeg word. Sommige kinders het dit vir 'n paar sent gekoop. Nog 'n idee: 'n sonbril vir arm kinders. Ek was op soek na deursigtige gekleurde lekkergoedpapiertjies voor die tralies. Met

suikerpapier het ek die raam uitgesny en kon ander sente terugkry. Na twee maande het ek daarin geslaag om die 8 lire terug te gee.

Die oupa het, ten spyte van sy hoë ouderdom, die asma en breuk wat hy sedert vyfjarige ouderdom gehad het, probeer om sy aandag op die platteland af te lei, aangesien sy dogter byna nooit vir hom gaan kuier het nie. Hy was orraait gedurende die twee somermaande toe sy skoondogter van Messina aangekom het: sy het sy klere gewas en die huis omgekeer om dit skoon te maak van alles wat gedurende die jaar opgehoop het.

Toe ons ontmoet het, het hy vir my gesê: "Jou tante is 'n skande, jy kan nie 'n arme ou man so in vuilheid laat ly nie." Die aand het ek gaan rapporteer, maar die tannie het haar skoonsuster gekritiseer: - Sy is 'n burger, sy kan self dink wat sy wil -. En ek het geantwoord: "Jy is reg, ek het die skoonmaak gesien wat jy doen: jy het selfs die urinaal met suur gewas en dit het weer blink geword." Op hierdie stadium het hy my 'n klap gegee, want oor hierdie dinge moet nie gepraat word nie en ek was walglik.

My oupa het eendag vir my geld gegee en ek het 'n liedboek gekoop waaroor die meisies in die werkswinkel gepraat het. Vir 'n geruime tyd het ek dit reggekry om dit weg te steek, maar een aand het ek nie tyd gehad nie en die oom het, nadat hy opgemerk het, begin vloek: - Selfs hierdie lelike gemors, nou word jy 'n boelie -. By daardie woorde het ek dit in sy gesig gegooi voordat hy dit gedoen het. Hy het my rebellie uit die oog verloor, die gordel van my broek afgetrek en my gewelddadig begin slaan. Ek was omtrent dertien jaar oud en dit was die enigste keer dat hy vir sy vrou gesê het: - Ek het gehoor dat 'n dame na Noord-Italië vertrek, vergesel jou niggie na die dorp en stuur haar saam met haar na haar ouers -. Op daardie oomblik

het ek gelukkig gevoel, ek het selfs die pyn vergeet van die slae wat ek gekry het, toe gaan sit ek ingedagte op die gras. Duisternis het begin val, het ek gedink, terwyl die skaduwees van die nag die takke van die bome binnegedring het en 'n ligte koue wind uit die rivier opkom.

Ek het teen 'n okkerneutboom geleun en aan die slaap geraak terwyl ek na die wolke kyk. Ek het baie gedroom, 'n swerm kleurvolle drome. 'n Ligte windjie streef oor my gesig. Ek het my oë oopgemaak en vreemd genoeg was ek lief vir daardie plek wat ek nog altyd gehaat het en ek het vir die eerste keer met verbasing besef dat dit net deur die lig van die sterre verlig word. Ek het myself in hierdie toestand van verlating laat gaan, ek het weer gedroom. Geluk soos 'n geheimsinnige vloeistof het druppel vir druppel my wese binnegedring. Ek was nie 'n lieflike kind nie. My voete was gerimpel, want hulle het op die skerp klippies van die stroom geloop, maar my hele liggaam, en selfs my siel, was nou gewoond daaraan om alles te verafsku wat soet en teer kon lyk. Maar ek bely dat daardie kort slaap daardie aand wonderlik was en ek het dit nooit weer gevind nie. Miskien is dit hoekom ek dit nog onthou. Skielik het 'n hand op my skouer gerus, tannie Antonia kom daar aan en maak my op haar eie manier skielik wakker: "Kom ons gaan huis toe. As ons daar aankom, sal jy jou oom se hand soen en vir hom sê - Vergewe my asseblief -". En so was dit.

Die aand het ek bewend gaan slaap, ek kon daardie aand nie slaap nie en het die ure in woese afwagting van die dag deurgebring. As ek aan die slaap sou raak sonder om dit te besef, sou ek skielik skrik asof deur 'n roep of 'n bewussynstoot, wat vereis het dat ek wakker en in pyn moes wees en my geen blaaskans gegee het nie. Ek het die res van die tyd met oop oë deurgebring en die monsters ondersoek wat die donkerte van die

nag op die mure getrek het en, sonder om die krag te hê om iets te doen, het ek gehuil en gehuil. Maar dit was nie 'n hartseer gehuil nie, dit was iets anders wat ek nie kon waarneem nie. Die volgende dag het ek nie laboratorium toe gegaan nie, want my liggaam het soos 'n kaart gelyk, dit was so gekneus. Ek het eers na 'n week teruggekeer toe die tekens begin vervaag het.

Hoofstuk sewe - Emilia

Sondagmiddag is ek saam met 'n paar vriende kinderhuis toe: 'n non het die Evangelie op 'n mooi manier aan ons verduidelik met 'n paar relevante grappies. Wat 'n vreugde om daardie uur gelukkig deur te bring. Eendag het hy vir ons gesê dat die biskop van Messina in Oktober sou aankom vir die bevestigings.

- Steek jou hand op as jy hierdie sakrament wil hê sodat ek dit aan die aartspriester Monseigneur Salvatore Abbadessa kan kommunikeer - Omdat ek nie geweet het wat om te doen nie, het ek bedees my hand opgesteek. 'n Paar dae later het ek vir zizi gesê. Sy was skaam: ons moes 'n peetma soek. Ek het die posman se dogter, juffrou Rina, 'n jong onderwyseres, aan haar voorgestel. Hoe kan ons hom vra? Die volgende dag is ons na haar huis toe en sy het ingestem. Op 9 Oktober 1948 die middag is ek saam met my vriende na die Moederkerk om te gaan biege. Die volgende dag het ek die oggend na my peetma se huis gegaan, wat vir my 'n filigraanarmband gegee het wat met klein hartjies geweef is. Ek het begin jubel. Om 11 is ons kerk toe. Die biskop het opgedaag en begin om die Heilige Mis te vier. Gedurende die tussenpose het ons in die sentrale skip getree en een vir een het hy ons bevestig. Toe die Mis verby was, het die ooms nie eers vir hulle peetma 'n koffie aangebied nie. Hulle het

haar net gegroet deur haar bloot "commare" te noem.

Ek onthou dat daar as kind, toe ons teruggekeer het van Castrangia, voor ons in die dorp aangekom het, 'n kapel was wat aan die Verlosser gewy is. Die zizì het vir 'n oomblik stilgehou en met 'n harde stem gesê "o moeders, o moeders...". Ek het gedink dit is 'n gebed. Toe ek ouer word het ek verstaan dat hy eerder sy oorlede ma bel, aangesien die begraafplaas net bokant die kapel geleë was. Ek het nog nooit die begraafplaas besoek nie, want zizì het nie eens vir die fees van die Heiliges gegaan nie. Ek het gewet dat mense by daardie geleentheid blomme by juffrou Signorino gekoop het in 'n plek genaamd "Fussadello" en amper in optog gegaan om die graf van hul geliefdes te versier. Ek het eenkeer vir zizì voorgestel: "Hoekom gaan besoek ons nie ook jou ma se graf nie?".

Sy het geantwoord dat sy jammer sal wees. - Dit is nutteloos om "moeders - moeders" aan te roep as jy nie eers 'n blom vir haar wil bring nie. - By hierdie woorde het hy amper beweeg. Ons is Fussadel toe om krisante te koop. Op Allerheiligedag het ek vir oupa Turi gaan roep om ons na die graf van "moeders", vir my ouma Rosa, te neem. My oupa het onlangs daardie graf laat herbou, want gedurende die oorlog het die enigste bom wat in die begraafplaas geval het dit vernietig.

Al was ek trots om nog 'n stryd te wen, was my gedagtes dag en nag by my ouers. Ek het probeer om my aandag af te lei toe ek in die laboratorium was. Ek het naaldwerk begin geniet: ek het die watte vir die skouerkuissings voorberei, ek het op die houtskoolyster geblaas. Toe die strykyster warm was, het die groot meisies die stukke gestryk om klere te maak. Om dit styf te hou, is gewigte wat tussen twee linte vasgewerk is, in die soom geplaas. Ek het hulle gaan koop by my peetpa wat geweermateriaal verkoop het. Dit was korrels wat ek met die

hamer moes plattrek. Soms het ek selfs my vingers platgedruk... Intussen het mev Orlando betaalde snykursusse vir die ouer meisies gehou. Ek het ver gesit, maar ek het geluister om iets uit die lesse te verstaan. Eenkeer het die ooms gesê dat ons na Fantina sal gaan om die "commare" en die "compare" te besoek, dié wat by ons geslaap het toe hulle by Novara gekom het vir belangrike boodskappe. Eenkeer het die peetma vir zizi gevra "Hoe oud is jy?" En zizi: - My oë is donker, ek onthou nie - (as ek nie sig gehad het nie, onthou ek nie).

Met oupa Turi se wenk het ek 'n stukkie groen stof gaan koop, om my vermoë te toets het ek 'n romp gemaak. Die dag van vertrek na Fantina het aangebreek (twee uur te voet). Ons het om 4 opgestaan. Ek wou Zizi verras deur my romp te dra. Dit was so smal ek kon amper nie loop nie. Toe hulle my skepping sien, het hulle begin sê: - Ons het dit grootgemaak en nou dat dit begin groei, tree dit op soos 'n uil. Dit maak ons skaam. En ek het daarop gewys: "Ek neem dit nie weg nie, as jy wil is dit so, anders gaan jy!" Maar in my hart het ek gedink "hoe kan ek in so 'n stywe romp loop...". Ons het in elk geval by ons bestemming aangekom. Die commare het gevra waar ek so 'n pragtige romp laat maak het. - Sa figi illa - (sy het dit self gemaak) antwoord zizi. - So wanneer ons iets moet naaldwerk kom ons na haar toe -. Uil trots...

Soms in die dorp het ek dinge gesien wat my hartseer gemaak het. Emilia was 'n doofstom, miskien dakloos. Byna elke dag het hy by die straat verbygegaan waar ek gewoon het. As hy iemand ontmoet het hy sy hand aan sy mond gesit. Soms het mense vir haar 'n stukkie brood aangebied, maar daar was diegene wat gewetenloos vir haar kaaskorsies gegee het en dan weggekruip het om die reaksie te sien: die arme meisie het op 'n deurstap gesit en haar kop teen die muur gestamp. Eendag toe ek winkel

toe gegaan het om 'n draad te kry, het ek die harde stem van Antonio, die blinde man, gehoor. Vanuit die abdy, wat bo in die dorp geleë is, het hy aangekondig dat die sardientjies opgedaag het. Met 'n paar lire van my oupa se footjie wat ek oorgehad het, is ek vismark toe om 'n paar onse te koop. Middag het ek die stoof met houtskool aangesteek, die sardientjies gaargemaak en in 'n stukkie suikerpapier geplaas. Toe ek Emilia sien verbygaan het ek dit vir haar gegee. Sy kyk met verwondering na hulle en glimlag effens om my te bedank. Ek het haar in die gewone deur sien sit en haar kop nie teen die muur gestamp nie, maar haar maer vingers teen haar mond gesit. Daardie dag het ek nie geëet nie: ek moes die stoof van die oorblywende kole skoonmaak om nie my ooms my inisiatiewe te laat verstaan nie.

Angela het omstreeks die middag in daardie straat verbygegaan saam met haar seun Nino, 'n gestremde man wat geloop het maar met gebare gepraat het. Hulle het met 'n emmer sop by die kindershuis gaan haal. Eendag was Nino alleen met sy emmer, naby my huis het twee seuns hom gestroop en weggehardloop. Hy kon nie sy broek optrek nie. Hy was sonder onderklere. Ek het bedees afgegaan om hom aan te trek. Dit was die eerste keer dat ek 'n naakte man gesien het. Wee as die ooms geweet het, sou dit 'n skandaal gewees het.

In een van die vele briewe wat aan my ouers gestuur is, het ek die begeerte vir 'n polshorlosie uitgespreek. Nadat ek verneem het dat mev Agostina van Domodossola af gekom het, het ek haar gaan sien. Sodra hy my sien, het hy my omhels en vir my 'n pakkie gegee wat deur my ouers gestuur is. Ek het dit oopgemaak en tot my verbasing het ek 'n bruin skaappelsjas gekry met krulle so groot soos 'n vinger, 'n vilthoed en 'n boks met 'n horlosie. Ek het gebewe van blydschap toe die dame dit op my pols plaas. Hy het vir my 'n glas water gegee om my te help

herstel en ek het huis toe gehardloop. Die volgende dag toe my ooms by Novara kom, het hulle gesê as ek daardie pels dra, sal hulle dink ek is mal: niemand in die dorp besit so iets nie. Ek het dit in elk geval met trots gedra. Ek sal my mou terugrol sodat almal die horlosie kan raaksien. Ek het dit gereeld tou gegee, so in 'n kort tydjie het dit gebreek. Toe ek na Castrangia gegaan het, het ek 'n paar bejaardes ontmoet wat my die tyd gevra het. Om nie 'n slegte indruk te maak nie, het ek na die nou onherstelbaar stukkende horlosie gekyk en gesê ek het vergeet om dit op te draai. - Baie dankie -. Hulle het my gegroet en hul reis voortgesit.

In vergelyking met my vriende was ek klein en maer, hulle was almal "ontwikkel". In 'n brief het my ma vir zizi gevra of ek soos my suster Rosa "ontwikkel" is. Maar vir Zizi was dit taboe om oor hierdie dinge te praat. Hy het nie geweet dat ek alles van die lewe weet nie. Rebels soos altyd, het ek vir haar gesê "Ek is nie 'mis' nie, want ek is ondervoed". En sy: - Wat sê jy? Ons het jou nog altyd ondersteun. Een aand het ek in Castrangia geslaap en ek het siek gevoel. Ek was in 'n koue sweet. Ek het gedink dit was die einde, ek het gebid, gehuil en in die donker uitgegaan om 'n paar druppels te piepie. En hulle het gesê: "As jy nog een keer opstaan, slaan ek jou!". Miskien het die Madonna van Tindari my beskerm. Ek het teruggegaan na die strooimatras en aan die slaap geraak. Die volgende dag by die laboratorium in Novara het juffrou Assunta my bleker as gewoonlik gesien. Wanneer die kelnerin soos elke oggend vir haar koffie en melk met geroosterde skywe bring, het sy vir my ook 'n bietjie aangebied.

Hoofstuk agt - Die vlug van die swaeltjies

Deur baie tyd in Novara deur te bring, het dit gelyk of die lewe verander het: miskien omdat ek by oupa Turi gaan kuier het en heel middae vrolik ononderbroke met hom gesels het. Hy het vir my baie stories vertel oor sy lewe en hoe moeilik sy bestaan eens was. Verder het ek in Novara die geleentheid gehad om die belangrike gebeure wat in die dorp gebeur het, te aanskou. Bowenal het die groot godsdiensfunksies, die optogte, die dope, die bevestigings, maar meer as enigiets die huwelikseremonies, my geroer. Destyds is troues in die aand gevier, ek het omtrent altyd saam met my vriende in die kerk van San Nicola gaan rondkyk.

Een aand het ek gesien hoe 'n bruid in 'n wit rok uitgaan vergesel van haar pa. Wit soos sneeu, sy het soos 'n pop gelyk, sy was so pragtig! Dit was Carmelina wat met Filippo getrou het. Ek het heeltemal empatie gehad en gedagdream: "wie weet, eendag kan dit dalk met my ook gebeur...".

In daardie dae het ek vreemde sensasies gehad, daar was iets nuuts en vreemds in die lug, ek het voorgevoelens gehad. Ek was rusteloos en het gewag vir 'n buitengewone gebeurtenis om te gebeur. En eintlik het die geleentheid nie lank laat kom nie. Omstreeks die middag kom die posman gewoonlik verby. Eendag in Junie hoor ek sy stem skree: "Campo, daar is pos." Ek het die brief geneem, dit kom van ... Domodossola! Die ma het aan haar suster geskryf.

Ek het dit skielik oopgemaak totdat ek dit amper geskeur en geles het, daar was die nuus waarvoor ek my lewe lank gewag het: rondom 12 September sou my ma na Sicilië kom om my op te tel en na die noorde te neem! Ek was nou 'n jong dame, die toekoms het op my gewag en ek moes werk kry. Omdat ek geweet het watter reaksie my tante sou hê, het ek uit omsigtigheid die brief in die bodem van 'n fles weggesteek wat 'n see van gemors bevat het: as zizì dit geles het, arme ek... Soms oom Micherillo, as hy nie was nie werk in die gehuggies, het na die winkel in Novara gekom. Soms het hy met zizì gekom en verskrik sê hy: "Jou ma het 'n ruk lank nie geskryf nie, iets moes met haar gebeur het...". Ek, aan die ander kant, was bang dat daar nog 'n brief met een of ander wenk sou opdaag. Trouens, eendag het een opgedaag, maar gelukkig sonder enige toespeling op die reis na Sicilië. Die somer het stadig vir my weggeglip, ek kon nie wag dat daardie woes gewag moet eindig nie. Werk het my gehelp om nie te dink nie en om die tyd te verwyf tot my ma se koms. Vir die fees van die Hemelvaart op 15 Augustus wou al die mense hul elegansie spog en in die laboratorium was daar altyd baie om te doen, meer as gewoonlik: baie dames wou hul nuwe rok wys. 13 Augustus is opgedra aan werkers wat hul eie klere kon naaldwerk.

Ek het vir zizì gevra om die stof te koop om op gelyke voet met

my vriende te wees. Sy het ingestem en ek het 'n goedkoop beige stof met blou knoopontwerpe gekies. Die jong dame in die werkswinkel het dit vir my geknip en 'n ouer werker gevra om my te help om dit te werk. Op die dag van die partytjie het ek soos almal 'n nuwe rok gehad.

Daar was ook 'n paar kennisse wat van Fantina af gekom het. Een van hulle het my bekende stywe romp gesien. Hy het 'n stuk materiaal gebring en vir zizi gevra: "Jou niggie moet vir my 'n rok maak, sy is so goed daarmee!". Ek het haar mates geneem. Ek het 'n model in gedagte gehad wat juffrou Assunta vir 'n klant gemaak het. Ek het 'n rukkie gevra om dit te sny en te probeer. "Dis oukei, die stof is 'n bietjie swaar, geskik vir herfs. Ek sal omstreeks 20 September kom."

Intussen het Carmelina, 'n meisie van die laboratorium, al haar vriende na haar troue genooi, wat een September-aand in die Matrix-kerk gevier het. Met zizi se toestemming het ek na die seremonie gegaan. Onder die gaste was daar ook 'n dame van Domodossola wat haar naderende vertrek aangekondig het: "Concettina, jou dae is in Novara getel. Jou ma kom jou binnekort oplaai."

Na die ryk verversings het ek gelukkig teruggekeer huis toe. Dae het verbygegaan en die Tindari-fees het op 8 September aangebreek, daardie jaar het die baie lang roete wat deur die rivier gedraai het glad nie so hard en oneindig gelyk soos die eerste keer nie, dit het gevoel asof ek vlieg. Toe ons terugkeer na Castrangia het ek vir zizi meegedeel dat ek vir 'n paar dae sou bly met die uitgevinde verskoning dat die laboratorium gesluit sou bly tot die 12. Daardie oggend het my hart geklop. Ons het 'n paar vye gepluk om na 'n buurman te neem en is na Novara toe. Halfpad daar het ek my ma van ver af op die muilspoor sien afgaan. Ek het na haar toe gehardloop en haar omhels met al die

krag wat ek in my armpies gehad het. Zizi het begin skree "Hoekom het jy skielik gekom? Dink jy jy kan Concettina wegvat?". "Ja - antwoord die ma - ons vertrek oor drie dae". "Jy kan nie, jy moet die rok voorberei vir 'n dame van Fantina". Dit was nog 'n verskoning om my terug te hou. Hy het aanhoudend geskree. Ek het onwrikbaar met 'n vinger aan die lug geraak. My enigste spyt sou gewees het om nie meer by oupa Turi te kon kuier nie.

Die aand van die 14de het ons aandete geëet. Zizi het net sy mond oopgemaak om my ma te beledig: "Hoe durf jy haar van my af wegneem, jy het geen hart nie, jy laat my te veel ly, ek beskou jou nie meer as 'n suster nie." Ek het Micherillo vir die eerste keer met trane gesien. Onder sy growwe en harde dop soos hout, het blykbaar 'n paar druppels van die mensdom in die gevangenis gebly. Ek, aan die ander kant, het koud geword soos marmer en was glad nie geroer nie.

Ek het nie 'n knipoog in die nag geslaap nie, duisende gedagtes het mekaar chaoties in my gedagtes gejaag en ek kon nie wag dat die oggend aanbreek sodat ek kon vertrek nie. Die ma het die taxi by 'n meneer met die bynaam "cauzi i lupi" (wolfbroek) bestel. Met dagbreek het ons opgestaan, 'n laaste ruk aan die kartontas gemaak en ons ooms gegroet. Met die vertrek het my tante in trane uit haar kamer gekom, met haar hare af, en haarself voor my ma se voete gegooi en gesmeek: "Nou sal ek myself doodmaak en jy sal 'n dood op jou gewete hê vir die res van jou lewe! Asseblief, jy ek vra dit op my knieë - sy het gesê - ek is net 'n arm vrou, alleen en behandel soos 'n dier deur 'n valse man, niemand is lief vir my nie. My suster, ek vra jou om haar nie weg te neem van ek, wees genadig, jy het geen reg om my met rus te laat nie, sy het onder ons grootgeword soos 'n blom en nou geen dankbaarheid nie!"

Met deurmekaar hare en 'n gesig wat van modder drup, het hy die grond geslaan en die hele heelal vervloek. My ma het verstaan dat haar suster gevaarlik geword het en besig was om haar kop te verloor, sy was ongeduldig. Sy het egter nie beweeg nie, sy het haar nie deur medelye laat beweeg nie, sy was doof vir sy dwalings, sy kyk in die verte en wag vir die einde van haar drama. Toe my tante besef dat my ma onwrikbaar was, het sy haar kamer binnegestorm en ons 'n laaste totsiens geweier. Skielik is ons weg, sy is vloekend terug straat toe, toe ons wegstap het ons gesien hoe sy krimp totdat sy 'n klein swart balletjie word wat by die klippe ingemeng het. Miskien was ek wreed teenoor haar, soos net kinders kan wees, maar ek onthou dat toe ek van haar huis wegstap, beskerm deur my ma se hand, toe ek sien dat sy op die punt was om uit my sig te verdwyn, het al my wrok skielik in geneentheid verander. en ek het 'n gevoel van deernis vir haar gevoel (ek het later verneem dat sy 'n paar maande lank in die strate gehuil het asof ek dood is).

In Piazza Bertolami het die taxi-deure oopgegaan. Van die venster af het ek vir almal wat ek gesien het gewaai tot aan die einde van die dorp. Tydens die reis het ek met 'n pyn in my hart die panorama en die land waargeneem wat stadig van my blik af wegbeweeg het, ons het lank stilgebly totdat ek die see gesien het. Ek was nou definitief ver van Novara af! Opponerende gedagtes het in my gedagtes baklei en ek kon dit nie beheer nie, toe word ek wakker toe my ma my streel en my waarsku dat ons aangekom het. Toe was ek intens lief vir daardie land wat ek so lank verafsku het vanweë die hartseer lewe wat ek gelei het. By die Vigliatore-stasie was daar groot verwarring, baie soos ons het met hul kartontasse en ander sakke na die noorde vertrek.

'n Dun wind het uit die see gekom en ek het gevoel hoe die sout my lippe geur. 'n Pragtige gevoel wat ek vir die eerste keer

gevoel het. Ons het 'n halfuur vir die trein gewag. Vir my was dit nuwe lug. Mense het die gewilde liedjie "Professor, vertel my wat eerste gekom het, die hoender of die eier" gesing. Almal het teruggekeer van vakansies op die vasteland. Toe ons in Messina aangekom het, het ek met verbasing gesien hoe die waens op die veerboot klim. Dit was middel September en in daardie einste blou lug bokant die seestraat het duisende swaeltjies gesirkel. Met hul vlug was hulle besig om my droom te borduur: om uiteindelik terug te keer om by my gesin te gaan woon. Ek het God in die middel van daardie helder agtergrond probeer sien en, al het ek hom nie gesien nie, het ek hom uit die diepte van my klein siel bedank. Na ontelbare ure het ons in Rome afgeklim om, na nog ure se wag, die trein te neem na Milaan, waar daar weer van die trein na Domodossola oorgeskakel is. Dit was 'n droom. Op daardie trein het my ma verskeie mense gegroet wat sy geken het. Almal het gevra waar sy vandaan kom en wie die meisie by haar is. Hulle het nie geweet hy het nog 'n dogter nie.

Ek het die landskappe waargeneem: Ek het met verwondering die Lago Maggiore en die eilande gesien, toe die berge. Ek het gevra hoe lank dit is voordat ons aankom, met die wete dat die dorp in 'n vallei is omring deur berge. Ons het laatoggend in Domodossola aangekom. Die lug was grys, dit het gelyk of die strate ook donker geverf was, mense het met 'n vasberade stap geloop terwyl hulle na die grond gekyk het, selfs hul klere was donker. By die stasie het pa vir ons gewag saam met my boetie wat ek twee jaar tevore in Sicilië gesien het. Soene en drukkies. Soos ons huis toe gegaan het, het ek probeer om die plek te ontdek wat binnekort my stad sou word. Ek het die vensters van die huise getel, maar hulle was so baie dat ek tred verloor het met my berekening. Daar was te veel vensters, en te veel huise bo-op mekaar. Hulle was so hoog dat my oë in die lug verlore

was.

Ek het duiselig gevoel. Duisende vrae het in my kop geborrel en ongeduldig gekom en gegaan. Tydens die reis kon ek nie 'n enkele woord uiter nie. Toe het ek by die huis nog 'n verrassing gekry toe ek my susters sien, wat ek net van foto's onthou het. Nog 'n verrassing was die kombuis met die wasbak, die kraan en die gasstoof (in Novara was daar nie water in die huis nie en ons het met hout gekook). Die aand het Comare Grazia saam met haar dogter Caterina vir ons kom kuier. Selfs die bure wou my ontmoet. Die volgende aand het pa my bioskoop toe geneem. Een van die mooiste aande van my lewe wat ek vir altyd sal onthou, tot op die laaste dag. Ek was uiteindelik by my pa, voor was ek lief vir hom soos mens lief is vir 'n afwesige pa, nou het ek hom bewonder en uiteindelik vir die eerste keer beskerm gevoel asof ek sy prinses is. Kortom, ek het gevoel asof ek bo die wolke loop, ek het in 'n ander punt van die heelal geland.

Hoofstuk nege - Die deur na die hemel

Voordat sy Sicilië verlaat het, het my ma daarin geslaag om vir my werk by die bontwerker te kry en na twee dae het sy my werk toe vergesel. Ons het vroegoggend die huis verlaat: Ek was baie opgewonde oor hierdie nuus.

By die ingang is ek verwelkom deur juffrou Tilde wat my 'n groot glimlag gegee het en my aan die hand geneem het, 'n aangename en vriendelike vrou. Tilde het vir my gesê in Milanese "Hallo bela tusa (meisie), kom, laat ek jou voorstel aan die meisies wat saam met my werk: Nella en Teresina. Hulle het baie ondervinding, hulle sal jou leer hoe om te werk. As daar is enige probleme - het sy bygevoeg - moenie skaam wees om te vra nie." So in 'n oogwink het ek myself met my nuwe werk bevind.

Ek het al groot gevoel en om hierdie verandering in Bela Tusa se lewe te merk, het haar menstruasie vir die eerste keer aangebreek. Sy het nie veel van daardie onderwerp geweet nie, maar uit die stories wat sy by haar ouer vriende in Novara gehoor

het, het sy verstaan dat dit is hoe 'n mens in 'n jong dame verander het. Sy het verstaan dat sy nie daardie teken nodig het om 'n vrou te wees nie: sy was reeds vanweë alles wat sy geleer, geken en liefgehad het. Dit was nie meer 'n ruspe nie en het metamorfose in 'n skoenlapper ondergaan. Hy het van ver af gekom en in 'n paar minute het hy van een wêreld na 'n ander oorgegaan. Sy het haar alleen gevind en was baie trots daarop.

Intussen het ek begin om vertrouwd te raak met die nuwe werk. Destyds is bontkrae gebruik om aan jasse vas te maak. Die velle is met 'n spons natgemaak en uiteindelik aan 'n houtplank vasgespyker deur dit van alle kante af te trek. Ek is daaraan herinner toe ek in die laboratorium in Sisilië die leidrade fyngedruk het om aan die onderkant van my klere te sit. Ook hier was daar 'n bietjie gehamer op die vingers. As daar 'n bietjie son was, is hulle in die tuin op straat gedroog, so ek moes as wag optree vir die kosbare Persiese lam-, jakkals-, mink- en rotmusque-velle. Terwyl ek vir hulle gesorg het, het ek daarvan gehou om die motors en mense wat verbyry te kyk. Ek het selfs motoruitlaatgasse ingeasem en daardie stadsgeur probeer inweek, so nuut en bedwelmend vir die dogtertjie wat in suiwer lug grootgeword het. Die stad het voor my blik verbygegaan en ek het selfs tyd verloor. My pa het vir my verduidelik dat daar die dag in ure verdeel is, terwyl ek toe ek in Castrangia gewoon het net die opkoms en ondergang van die son geken het. Soms, terwyl ek die velle versorg het, het 'n bejaarde dame van die boonste verdieping my kom geselskap hou. Hy het in streng Piemontees gepraat en ek het niks verstaan nie: "Wat 'n pragtige grap, da ndua ti vegnat (waar kom jy vandaan)? Cuma ti se ciamat (wat is jou naam)?" Ek verander. "Ti mi capisat mia (verstaan jy nie)?" Toe die velle droog was, het juffrou Tilde die vorm van die nekke gesny vir die naaldwerksters wat dit

bestel het.

Ek het bietjie vir bietjie geleer om die frisellina-vulling, die lus om dit te sit en dan die voering. Weens my vermoëns het ek weeklikse sakgeld begin ontvang en gou is ek in ooreenstemming met die pensioenpunte geplaas. Ek het ouer gevoel. In die laboratorium was daar 'n radio: Ek het dit geniet om na die liedjies te luister. Yskaste was toe nie algemeen nie, maar die jong dame het 'n yskas besit wat sy gevul het met blokke ys wat verskaf is deur 'n heer wat met 'n kar deur die strate van die dorp gery het. Om sulke vars water te drink was nuut vir my. 'n Goedkoop houtstoof het die huis verhit. Hy het nie 'n telefoon gehad nie, maar toe hy kliënte moes bel, het hy my na sy tante gestuur, die eienaar van 'n konstruksie maatskappy met verskeie werkers. Onder hierdie het ek dit toevallig vir die eerste keer gesien... Maar dit is nog 'n storie wat ek later vir jou sal vertel as ek tyd en begeerte het.

By die huis het ek lekker geëet, die aand het ons uitgegaan om die middestad met sy klipdakke en winkels met pragtige vensters te besoek. Saterdag is ek saam met my ma na die mark, wat 'n groot deel van die sentrum beslaan, toe ek omstreeks die middag werk verlaat het. Ons het materiaal gekoop om vir my 'n jas te maak. Dit was geruit. Ek het dit ingewy deur my goed by middernag mis op Kersfees te strooi. Kortom, 'n gelukkige lewe.

Karnaval het gekom. Ons het die Oujaarsaandpartytjie by die Galletti-teater bygewoon saam met 'n gesin na aan ons. Dit was 'n droom om die maskerballe tussen die toneelstukke van fosforligte te sien.

Die volgende Saterdag toe ek opstaan, was iets fout. Ek het gehuil omdat my ma nie vir my San Pellegrino-magnesia gegee het nie. 'n Neef van hom het van Martigny af aangekom. Hy het middagete by ons geëet. Die middag het ek vreemd gevoel, dit

het gelyk of my geluk besig was om te eindig. Pa het sy neef na die trein vergesel, toe eet ons aandete.

Ons het nie die aand gaan stap nie. Pa het vir Ma gesê: "Ek gaan vir my vriende by die kroeg kuier." Omstreeks 22:00 het hy kreunend en hygend met 'n bleek gesig teruggekeer huis toe, versteen deur 'n sterk pyn in sy bors. "Teresa, maak vir my 'n bietjie kamille." Terwyl pa op die bed gesnak het, het ek saam met 'n tannie gehardloop om 'n dokter 50 meter verder te ontbied. Hy het dadelik gekom, maar my pa het intussen opgehou lewe. Ons het later verneem dat die aorta gebars het. Daar sou in elk geval niks gewees het om te doen nie, pa het deur die deur van die hemel gestap en hemel toe gevlieg. Dit was 17 Februarie 1951. Die hele nag het ek gebly met my oë gevestig op my pa se hulpelose liggaam. My kop het gedraai, 'n mengsel van migraine en duiseligheid wat my amper weggeneem het uit daardie kamer waar al die voorwerpe haatlik geword het omdat dit getuies van 'n onregverdige dood was. Ek het nooit ophou dink aan my pa en die wrede lot wat in Domodossola op my gewag het nie, die tranes kon nie meer uit my oë kom nie want hulle het droog geword van die huil. Daardie God wat ek my verbeel het met my vertrek in die skitterende lig oor die Straat van Messina, waar het hy homself weggesteek? Hoekom het hy ons verlaat? Hoekom het hy my so bedrieg? Waarom, nou dat ek my pa gevind het, is hy vir altyd van my weggeneem? Wat was die punt van hierdie tragedie? Nou dat God hier in Domodossola anders gelyk het, ver, ontwykend, het hy gelyk of hy gemaak is van duisternis, ontwykend en onaantasbaar, bitter, 'n God wat ek nie meer geweet het of ek weer moes vertrou of vir die res van my dae moet ignoreer nie. Vir nagte en nagte het ek stilgebly, met my oë gespanne in die donkerte dopgehou, amper gehoop dat met die aankoms van die dag alles sou terugkeer soos dit voorheen was. In daardie

benoude dae, met my gesin op die rand van 'n afgrond, het ek verstaan dat die hemel geen plek vir klein dogtertjies is nie.

Een van daardie nagte het ek in die vroeë oggendure inmekaargesak en na 'n gekwelde slaap het ek in 'n lieflike droom weggesak: Ek het myself op die meer bevind, toe verskyn my pa aan my met sy oë en gesig gedompel in 'n hemelse lig. Nou het sy gesig nie meer gely nie en was weer pragtig. Hy het lieflik vir my geglimlag, my hand gevat, my omhels en met my begin praat. "My kind - het hy gesê - wat ek nou vir jou wil sê is my liefde, al die goeie wat ek vir jou wil hê. Omstandighede het gemaak dat ons mekaar nie ken nie. Ek is spyt dat ek jou nie sien grootword nie..." .

Soms dink ek aan daardie droom en my laaste reis, ek dink aan wanneer die Here my sal roep, ek verbeel my graag dat wanneer ek die deur van die hemel oorsteek my pa vir my sal wag, geklee soos daardie aand het hy my na die bioskoop: saam met hom het ons baie dinge om vir mekaar te vertel, ons moet daardie gesprek wat op daardie koue Februarie-aand onderbreek is vir altyd hervat. Dit sou die beste manier wees, dink ek, om my laaste reis te begin.

Ma is in desperaatheid gelaat met vier kinders en geen pensioen nie, want pa was 'n eenvoudige skoenmaker. Al die koue en al die pyn in die wêreld het op ons arm emigrantegesin toegesak.

Ver van ons land, ver van lewe, was ons sandkorrels wat deur die woestynwind gesleep is.

My ma het haarself en haar hele siel verloor. Sy het 'n leë dop geword. Sy liggaam was saamgetrek soos 'n stuk hout, hy het nooit opgehou om gewig te verloor nie en sy verlore blik, in 'n bleek en uitdrukkinglose gesig, het vir hele minute gevestig gebly na 'n ver punt, na sy pa se graf. Sy het soos 'n spook geword wat

beset is deur die onmoontlikheid om te vergeet. Ek het die oomblik aangevoel toe sy sou val en in 'n desperaatheid sou wegsink sonder uitkomkans. Ek het probeer om haar te skud, ek het met haar gepraat om haar op te beur. Ongelooflik genoeg was die rolle heeltemaal omgekeer: dit was die dogter wat haar ma getroos het, haar stories vertel het om haar voor te berei vir die lewe sonder haar man en haar te help vergeet. Ek, die oudste dogter, het nog nie 15 geword nie.

Na ete is ek terug werk toe by die bontwerker om nog 'n paar sente te verdien. Ek was die een wat probeer het om die vlam van hoop lewendig te hou. Maar op die ou end weet my ma, ek weet nie hoe, miskien met die krag van desperaatheid, tussen die een huil en die ander die hele wêreld op haar skouers geneem het en stadig teruggegaan het na 'n naaldwerkster, 'n paar rompe en kamerjaponne naaldwerk.

Hoofstuk tien - Die pragtige tusa

In Mei dieselfde jaar het my boetie siek geword van masels en ek het dit ook opgedoen, omdat ek dit nie as kind opgedoen het nie. Terwyl ek in die bed was het ek gehoor hoe my ma die deur oopmaak. Iemand het die deureklokkie gelui. Toe hoor ek die stemme van zizi en Michelillo. Ek was bekommerd: voorheen het hulle my nog nooit na Domodossola geneem om my ouers te sien nie en nou het hulle opgedaag. Hulle het vir ongeveer 'n week gebly, en toe 'n bietjie teleurgesteld weggegaan omdat hulle gehoop het dat ek saam met hulle na Sicilië sou terugkeer. In November het 'n brief met 'n swart grens gekom. Die ma was bekommerd en haar hand het gebewe toe sy dit oopmaak. Ek het haar sien huil: zizi het die dood van oupa Turi aangekondig. Hulle het hom op 8 November op die Bordonaro-platteland dood aangetref. Hy was 87 jaar oud. Die volgende jaar was daar nog 'n selfs groter teleurstelling, toe die ondersoek toevallig gelei het tot die oorsaak van dood weens verstikking met 'n sakdoek in die

keel, wat tydens die opgraving gevind is. Die misdaad is deur 'n vrou saam met haar broer, bure op die platteland, gepleeg om die pensioen van 11 000 lire te steel. Sy het later 24 jaar tronkstraf uitgedien en hy het 12 jaar vir aandadigheid uitgedien.

Ek het bly hartseer wees. Met min geld kon ons nie met 5 mense klaarkom nie. Juffrou Tilde het my aangeraai om 'n vals ontslag te neem sodat ek by die indiensnemingskantoor kan registreer. Ek het gereeld gaan kyk of daar werk is, maar daar was min hoop. In April '53 het ek verneem dat hulle 'n paar meisies in 'n fabriek aangestel het. Hulle het dit nie nodig gehad nie, hulle pa's het reeds werk gehad. Ek het dus kantoor toe gegaan om te protesteer: ek moes meer werk as die ander. In Mei het ek uiteindelik 'n fabriek betree waar hulle rekkies, skoenveters, linte en buise vir elektriese drade vervaardig het. Harde werk met weeklikse skofte 6-13 en 13-21. In die tussenposes het ek ook na die bontwerker gegaan om my salaris aan te vul en my ma verligting te gee.

Augustus het gekom. Vir die vakansie moes Comare Grazia na Sicilië gaan om haar bejaarde ma te besoek. Ek het ook besluit om saam met my dogter Caterina te vertrek. Ons het per trein vertrek na Milaan en toe na Rome, waar ons in die nag aangekom het. Ons moes 'n paar uur wag vir die trein na Sicilië.

By die stasie het ons 'n paar dorpsgenote gekry, en onder hulle 'n dwerg-akteur van Novara, Salvatore Furnari, en 'n soldaat wie se naam ek nie kan onthou nie. Terwyl mev. Grazia op 'n bank gerus het, is ek en Caterina genooi vir 'n stap. Hulle het ons na Piazza Esedra geneem om mottarello te eet. Dit het gevoel of ek weer begin lewe kry.

Toe die reeds stampvol trein aankom, het mev. Grazia haastig met twee sakke aangekom. Die trein het nie heeltemal stilgehou nie en sy het plat op die spore geval. Caterina, ek en die hele skare het uitgeroep na die Ewige Vader toe ons haar vol kneusplekke maar wonderbaarlik lewend uitgetrek het. Sy het geweier om hospitaal toe geneem te word. Na 'n uur het die trein vertrek. Voor middag het ons by die Terme Vigliatore-stasie aangekom waar ons die bus geneem het wat ons na Novara Sicilia geneem het, gaste van zizi en Micherillo.

Hulle het ons as eregaste verwelkom. Ons was al drie die aand in die bed, ek en Caterina het nie 'n knipoog geslaap nie. Mev. Grazia was vol pyn. Daardie selfde aand was daar 'n verrassing: 'n paar jong mans het ons met die kitaar en viool gesereen, maar oom Micherillo, vererg, het hulle laat weghardloop.

Caterina se ma het omtrent al haar tyd in die bed deurgebring. Hy het net twee keer in tien dae uitgegaan om sy bejaarde ma te besoek. Die middag het ek vir my klasmaats en vriende van die laboratorium gaan kuier. Ek het ook eendag 'n skoolmaat gesien wat my kom druk het. Hy het 'n fiets aan die hand vasgehou en ek het hom gevra om my vir 'n rit te neem. Destyds het Novara nog nooit 'n meisie op 'n fiets gesien nie. Sodra sy uitvind, het zizi my uitgeskel: "Jy het 'n uil geword, ek sou nooit sulke goed voorgestel het nie."

Terug in Domodossola het mev. Grazia gesukkel om te herstel. Na daardie val het artrose pyn oorgeneem. Hy het eers moed

gekry toe hy saam met sy gesin na een of ander partytjie gegaan het, waarheen ek ook genooi is.

Ek het weer in die fabriek en by die bontwerker gaan werk, maar ek het nuwe ervarings nodig gehad. Op 'n dag, terwyl hy die gemeente San Gervasio en Protasio besoek het, het Don Giuseppe Benetti my genader om my 'n paar vrae te vra. Ek het al my smarte aan hom toevertrou. Hy het my aangemoedig en gesê: "Kom Sondagmiddag na die redenaar toe. Daar sal jy die president van die Katolieke Aksie Signorina Germana vind, wat jou aan die meisies sal voorstel en vir jou baie goeie raad sal gee." Ek het myself dadelik op my gemak gevind: met 'n bietjie skaamheid het ek begin vriende maak. Ek was bang om nie te weet hoe om te praat nie, maar met God se hulp het ek die eerste moeilikhede oorkom. Ek lees gewillig die vereniging se koerant en bewonder die stigter Armida Barelli: danksy haar het my lewe verbeter. Toe die fabriekskof dit toegelaat het, het ek om 7 oggendmis gegaan, waar ek vir Don Benetti ontmoet het, wat ek as my geestelike direkteur beskou het. Ek het Sondag aangebied om 'n uur by die goeie persstalletjie voor die kerk deur te bring. Hulle het my later genooi om by die ACLI-raad aan te sluit. Met al daardie verpligtinge het ek belangrik en vervuld gevoel.

My kollegas in die fabriek het my as dweper beskou, maar ek het nie ongemaklik gevoel nie, eintlik het ek vir hulle gebid en hulle teruggeroep toe hulle vulgêr in die kleedkamers gepraat het voordat ek met die skof begin het.

Hoofstuk elf - Porseleingesig

Een somer Sondag het die president van die Duitse Katolieke Aksie 'n reis na die berge gereël. Met die bietjie geld oor kon ek die koste van die reis betaal. Ons het per bus na Goglio aangekom, toe per kabelkar na Alpe Devero en toe te voet na Crampiolo. Ek het die skoonheid van die berge wat met blomme bedek is nagedink: rododendrons, botterblomme, wilde orgideë. Bloubessies om aan te smul. Hutte met klipdakke en houtvensters waarvan die vensterbanke helderrooi en pienk malvas gehang het. Ek het vir Germana gevra waar die pad eindig. "Wanneer ons moeg is, stop ons vir 'n kospakkie." Omstreeks 13:00 het ons stilgehou om die helder water te drink wat van 'n rots na die vallei vloei. Nadat ons geëet, gebed en gesing het, vertrek ons na die terugreis. Ek het gebewe van blydschap: ek het nog nooit so 'n pragtige dag deurgebring nie. By die huis het ek my ma alles vertel en ek het gesien hoe sy glimlag.

Elke nou en dan het ek pos van 'n vriend van Novara Sicilia ontvang: hy het gevra om vir hom 'n werk in Domodossola te kry sodat ons kon ontmoet. Ek was baie deurmekaar maar bly dat iemand op my verlief was. Daar was ook 'n seun van Domodossola, maar ek het nie van hom gehou nie: in die oggend

het hy 'n skeut grappa gedrink en altyd rooi wange gehad.

Die oggendmeditasies het my die pad na die klooster gewys, maar terselfdertyd het ek van kinders gehou en die idee om 'n gesin te begin. Ek het myself aan die wil van God toevertrou. Ek het Sondagmiddae by die redenaar spandeer om die weeklikse Kategese-verpligtinge saam met my vriende te beplan. Sommige Sondae het ons na die oratoriums van die naburige dorpe gegaan. Die busreis het my gepla, maar moed het een of ander klein lyding oorwin.

Op 1 Mei 1954 het die ACLI en die redenaar 'n reis gereël: 'n pelgrimstog na die Heiligdom van die Madonna di Oropa in die oggend en 'n saamtrek deur die Edele Pastore in Biella in die middag. Ek was een van die eerstes wat saam met 'n vriend van my en haar kêrel Pierino ingeskryf het. 2 busse vol jongmense het vertrek. Onder hulle 'n skaam blonde seuntjie wat ek al iewers gesien het. Dit was hy: die werker van die konstruksie maatskappy waar ek die bontwerker se klante gaan roep het. Pierino het hom aan my voorgestel: hy was sy neef. Gedurende die dag het hy nooit sy blik op my gelos nie. Toe ek by die huis kom, het ek my ma daarvan vertel. Die volgende aand het ek hom onder die klein balkon van die kamer op die eerste verdieping gesien. "Ma, ma, kom kyk: daar is die seun wat ek in Biella ontmoet het". En sy met 'n halwe glimlag: "Dit is duidelik dat hy jou die hof maak." Die volgende aand, toe ek met 'n buurman uitgegaan het, het ek hom voor my gekry. Sy het skaam gevra of sy saam met ons kan kom. Bietjie onseker het ek aanvaar. Ons het die ys gebreek deur oor dit en dat te gesels. Toe die middagskof by die fabriek verby was, het hy my huis toe vergesel. Een aand het ek hom opgeneem om hom aan sy ma voor te stel, wat hom baie goed verwelkom het. In sy vrye tyd het hy die redenaar bygewoon. Toe is seuns en meisies geskei, eers

aan die einde van die vergadering kon hulle ontmoet. Ons het ook ACLI-vergaderings bygewoon.

My ma, ten spyte daarvan dat sy van Sicilië af gekom het, waar twee seuns wat vir mekaar lief was nie alleen kon uitgaan nie, het ons selfvertroue gegee en ons het 'n vreedsame reis begin. Giuse het my vertel dat hy my pa ontmoet het: om geld te verdien, aangesien daar 4 kinders was en net die pa gewerk het, het hy as seun 'n paar boodskappe gedoen vir die finansiers van die barakke 'n paar tree van sy huis af. Soms het hy hul skoene na my pa gebring vir herstelwerk. Ek het met plesier geluister.

Hy het my nog iets vertel: toe ek op 16 September 1950 deur Rome gegaan het om Domodossola te bereik, het ons feitlik ontmoet. Giuse, soos ek hom nog noem, het per fiets opgedaag vir die Heilige Jaar. 'n Avontuurlike reis: hy het Domodossola verlaat saam met 'n priester uit die vallei wat vinnig met bergstewels getrap het. Dit was amper onmoontlik om hom te volg. Hy het eers gestop toe hy een of ander groentetuin sien om bietjie slaai te kry. Halfpad deur die reis is Giuse alleen gelaat. Langs die pad het hy 'n straatverkoper gekry met 'n ou fiets gelaai met rommel om te verkoop. Hulle het mekaar geselskap gehou tot in Rome.

Augustus het gekom. Die fabriek was toe vir vakansies en ek het besluit om my suster Rosa te gaan besoek wat besig was om te herstel in die heuwels aan die Mergozzo-meer. Ek het die nonne wat die huis bestuur het gevra om vir 'n paar dae te bly. Ek het sopas hierdie idee aan Giuse genoem. Daar was ander meisies met vakansie in die huis. Onder hulle is die skoonheidsniggie van 'n non. Op die oggend van die 15de, die fees van die Hemelvaart, het hy ons na sy kamer na die Mis geroep om te oefen. Hy het ons gesigte gevul met verskeie ys, maskara en lipstiffies: ons het soos wasbeelde gelyk. Met

middagete bel die non-tannie haar niggie terug: dit was geen sin dat sy ons so behandel nie.

In die middag, terwyl ek deur die venster na die meer kyk, sien ek Giuse te voorskyn kom. Ek wou nie met daardie porselein gesig gesien word nie. Toe hy my by die deur sien, het hy my amper nie herken nie. Ek het om verskoning gevra en verduidelik dat dit 'n eksperiment was en die ander meisies is ook getransformeer. Die middag het ons in die tuin van die huis gestap. Teen die aand het hy my gegroet: "Sien jou gou, in Domodossola, maar met jou gesig so skoon en vars soos voorheen."

Hoofstuk twaalf - Violette

Nadat die twee weke van vakansie verby was, het ek terug gegaan werk toe in die fabriek op die skof van 13:00 tot 21:00. Terwyl ek besig was om klosse in die spil van die masjiene in te ryg het ek aan Giuse gedink, maar terselfdertyd het ek nie het 'n groot begeerte om hom te sien. Om 21:00 klink die sirene en my hart het vinnig begin klop. Nadat ek die vouer gestempel het, het ek by die uitgang van die hek 'n fiets in die halfdonker gesien. Dit was regtig hy: hy het na my toe gekom, skaam na my gesig gekyk en gesê: "Ek hou van jou so eenvoudig". Hy het my op die buis van die fiets laat sit en my huis toe geneem. Ons het 'n eenvoudige naggroet uitgeruil. Dit het feitlik elke dag gebeur. Sondagmiddae het ons 'n paar fietsritte in die nabygeleë dorpies onderneem. Eendag het hy my na sy huis geneem om my aan my pa en ma, twee susters en 'n broer voor te stel. Bietjie vir bietjie het sy my ook aan haar ooms en neefs voorgestel as 'n vriend.

Toe my ma ons van die balkon af sien, het sy ons na die huis laat kom. Terwyl sy daai seun liefgehad het, was ek baie besluiteloos. Op 8 Desember, die dag van die Onbevleete Ontvangs, my naamdag, het die deureklokkie gelui. Dit was die

bloemis wat vir my 'n ruiker rooi angeliere oorhandig het. "Ma, Giuse het vir my sy beste wense gestuur!". Wat 'n teleurstelling toe ek die briefie oopmaak: dit was nie hy nie, maar 'n 14-jarige seun wat ek toevallig ontmoet het. Dit het gesê "Ek is lief vir jou" met handtekening. Miskien het hy gedink ek is sy ouderdom.

Op Oukersaand het Giuse opgedaag met 'n groot kleurvolle vaas vol sjokolade en 'n groetekaartjie. Ek het hom bedank en ons het saam na middernagmis gegaan. Met sy terugkeer by die huis het hy vir my gesê: "Môre moet ek saam met my gesin middagete by my familie gaan eet. Ek sien jou weer op Tweede Kersdag". Die oggend van die 26ste sê ek vir my ma "Ek gaan nie meer uit met daardie seun nie, ek gee vir hom die vaas terug, ek wil nie verpligtinge hê nie". En sy met 'n streng kyk: "Jy is mal, jy kon dit gedoen het as jy nie reeds die sjokolade geëet het nie."

In die volgende dae het Giuse my soos gewoonlik by die werk kom haal. Op die stuk pad te voet of op die buis van die fiets het ek amper nie met hom gepraat nie. Op Nuwejaarsdag 1955 het ek massa toe gegaan. Hy was ook daar en op die ou end het hy my huis toe vergesel. By die deur sê hy vir my: "Mag ek weet wat jy in gedagte het om my so te laat ly?", en 'n traan ontsnap sy oë. Daardie strooi het die kameel se rug gebreek en ek het hom 'n glimlag gegee. Hy het my 'n soen gegee en gesê: "Vanmiddag kom haal ek jou om na vespers by Mount Calvario te gaan. Ná vespers sal 'n film by die ACLI-klub vertoon word." Ek het aanvaar en ons het gegroet. Ek het dit by die huis aangemeld en my ma het gelukkig gesê: "Jy sal nie weer so 'n goeie seun kry nie."

Om 14:00 vertrek ons na Golgota langs die muilspoor met die kapelle van die Via Crucis. Sodra ons die Sanctuary bereik het, het ons vespers gesing en na die seën is ons na die klub. Ek onthou nie die titel van die film nie, maar dit was baie vervelig, so

ek het voorgestel ons gaan terug stad toe na die Catena-bioskoop, waar ons daarin geslaag het om 'n beter film, genaamd "Violette" te geniet.

In April, terwyl ons met die trein langs die Vigezzo-vallei en die Centovalli gereis het, het ons saam met sy ouers na die blommevlotfees in Locarno gegaan. Ons het Giuse se peetpa ontmoet, wat my as "vriendin" voorgestel het. Hy het sy hande in sy sakke gestee en 10 Switserse frank uit sy beursie gehaal, dit vir Giuse gegee en gesê "Welgedaan, wanneer trou jy?". Ons het na mekaar gekyk, ons het nog nooit daaroor gepraat nie.

In die volgende dae het ons begin om die idee van die huwelik te vermaak. Ons het selfs by die huis daaroor gepraat. Ma was gelukkig maar daar was terselfdertyd min finansiële moontlikhede. Ons het bietjie vir bietjie 'n paar lakens en 'n paar onderklere gekoop. Ons het geen spesifieke behoeftes gehad nie. Ons het 'n klein, beskeie woonstel gaan soek. Ons het dit in die antieke Motta-distrik gekry en daarom het die troudag vasgestel: Maandag 19 September. Ek het saam met my ma na die Panzarasa-materiaalwinkel gegaan om die kant vir die trourok te koop en dit na mev. Tilde, die bontwerker, geneem wat my altyd belowe het om dit met liefde te maak.

By die stadsaal moes my ma die huweliksverbod teken omdat ek nog minderjarig was. Giuse se ouers was ook gelukkig. In die gemeente het Monseigneur Pellanda vir ons pragtige woorde van bemoediging gesê: "Bly altyd beskeie met baie geloof om die vreugdes en hartseer wat die lewe vir ons voorhou, die hoof te bied. Ek sal jou die rooi hardloper langs die skip laat vind".

Ons moes die lys van familieleden en vriende voorberei aan wie die gunste soos gewoonlik afgelewer sou word. Baie min gaste. Giuse se ma het gesê "Twee per gesin". Stadig het ons 35 mense bereik. Die getuies is gekies: Giuse se oom Carmelo en

vir my Pierino, die argitek van ons vergadering. 'n Week voor die troue het die manne se redenaar onder leiding van Don Giuseppe Briacca 'n partytjie vir ons voorberei. Meester Furiga het 'n prentjie van groete op die swartbord gevef en 'n boekrol met die lys vriende geskep. Daar was ook 'n tafel gedek met gebak en drankies. Daar was nog nooit so 'n partytjie in die redenaar nie. Die kollegiale kerk van Saints Gervasio en Protasio is opgeknop en die plaveisel was vol puin en klippe, maar sommige gewillige vroue het hul bes gedoen om dit op te ruim ter ere van Giuseppe en Concetta.

Op 16 September het Zizi en Micherillo aangekom, verhuis omdat Concettina sou trou en hy haar na die altaar moes vergesel en die plek ingeneem het van haar pa wat nie meer daar was nie.

Intussen het 'n paar klein geskenkies opgedaag: 'n koffiepote, 'n koffiemeul, rosolio-glase, stelle pierings en eetgerei van die familie en vriende wat die guns ontvang het, 'n kombuisstel van Pierino en sy ooms. Die Women's Catholic Action het vir ons 'n bedskildery met die Heilige Familie gegee, die assistent Don Benetti 'n wonderlike groen blomvaas met silwer versierings.

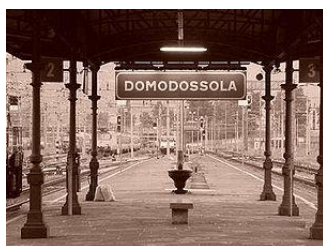
Die vorige aand was lank. Ek het aan my ma gedink wat oorgebly het met drie jong kinders en met min hulpbronne. "Jy het min geloof, het die redenaarskool jou nie geleer dat daar altyd Voorsienigheid in die lewe is nie?", het ek vir myself gesê. Maandag die 19de het ek seweur opgestaan. Mev Tilde het in die kantrok opgedaag. Hy het my aangetrek en die sluier wat ek in Milaan gekoop het, aangepas. Om 09:00 het die taxi opgedaag om my kerk toe te neem. Ek was verward, ek het 'n see van mense gevind wat my dopgehou het. Giuse was reeds by die altaar en wag vir my met die ruiker oranje blomme, vergesel van sy suster Rosa want ma Olimpia sou te opgewonde gewees het

oor die eerste kind wat trou. Ek het by hom aangesluit vergesel van oom Micherillo op die rooi hardloper.

Die mis het begin. Monseigneur Pellanda was ook emosioneel. Ek onthou 'n bemoedigende preek, die seën van die ringe, die belofte van lewenslange getrouheid en, aan die einde van die seremonie, die handtekening. Op pad uit het Pierino se ma, wat op daardie oomblik ook my tante geword het, die kenteken van die vroue van Katolieke Aksie op my bors geplaas.

Hoofstuk dertien - Nuwe lewe

Nadat die feesviering in die kerk verby was, het verversings gevolg by die Grandazzi-kroeg in via Castellazzo. Tussen die een soen en die ander saam met die gaste het ons 'n aperitief gehad met 'n paar pizza en gebak. 'n Speciale groet en soen aan die skoonfamilie Olimpia en Armando wat saam met mamma die tas gegaan het, het toe na die stasie gehaas om die 12.15-trein vir hul wittebrood te haal.

Mamma het haar oë uitgehuil. Ons het die kompartement binnegegaan. Die stasiemeester het die vertrek met die fluit aangekondig terwyl ek en Giuse by die venster uitgeleun het om ons laaste groet te sê. Die avontuur van ons lewe het begin.

Toe ons in Florence aangekom het, is ons na die hotel wat deur mev Tilde, die bontwerker, aangedui is. By die luukse ingang is ons deur musiek begroet, toe neem die butler ons na die kamer op die derde verdieping. Vir ons was alles nuut, selfs om in 'n dubbelbed te slaap.

Die eerste dag het ons die stad besoek, die tweede dag is ons na Piazzale Michelangelo waar jy die hele Florence kon bewonder. Ons het 'n paar foto's geneem: Giuse se kamera kon agt swart en wit foto's met 'n rol film neem.

Op die derde dag vertrek na Rome. Die hotel was meer beskeie

omdat die geld wat met opofferings gespaar is, genoeg moes wees. Ons het vir 'n paar dae stilgehou om die vier basilieks wat Giuse in die Heilige Jaar gesien het en die Trevi-fontein te besoek. Ons het ook teruggekeer na die Esedra-fontein, die een van die bekende aand van '53 toe Signora Grazia onder die trein geval het.

Die tyd het aangebreek om na Sisilië te vertrek. Na 'n lang reis het die trein in Calabrië aangekom en uiteindelik kon Sicilië vanaf Villa San Giovanni gesien word. Giuse het daardie oomblikke geniet: die trein wat op die veerboot gelaai word, die Madonnina hoog by die ingang na die hawe van Messina.

Oom Carmelo, ma se broer, met sy vrou Gaetana en dogters Rosetta en Antonietta het ons by die stasie ingewag.

Hulle het ons soos twee prinse verwelkom. Ons het vir twee dae in Messina gebly: die katedraalhorlosie wat ek as kind gesien het, die Madonna di Montalto en ander baie mooi pleine.

Daar was net een fout in daardie huis: etenstyd het die ooms en neefs aangetrek en in plaas van aan tafel te sit het hulle gesê: "Kom ons gaan stap langs die see". Ek en Giuse het gelate uitgegaan met 'n pik gevoel. Omstreeks 23:00 is ons terug huis toe en die tannie het begin kosmaak. Een aand het hy die slakke in hul doppe in die sous gesit, maar wat tel, is liefde, nie gewoontes nie.

Op die derde dag het hulle ons met 'n paar trane na die trein vergesel. Oom Micherillo was by die Terme Vigliatore-stasie saam met die taxibestuurder om Novara te bereik. Zizi, tant Maricchia en tant Peppina het ons in die dorp ingewag. Dit het regtig gelyk of die prinse van Domodossola aankom.

Die volgende dag het ons na Badiavecchia gegaan om my ouma Concetta aan vaderskant te besoek en my pa se ooms, susters en broers. Op die pleintjie met my ouma se tabakwinkel

het baie inwoners van die gehuggie wat my as kind geken het saamgedrom en na ander mense geroep: "Concettina het saam met haar man aangekom!"

Soentjies, drukkies, rooi gesigte. Dit het vir my soos 'n droom gelyk. Presies vyf jaar het verloop sedert ek die land verlaat het.

Twee dae later is ons deur die taxibestuurder "Cauzi i Lupu" na Taormina vergesel. Die middag het hy ons na die restaurant geneem, waar ons met wit handskoene bedien is. Ek en Giuse het na mekaar gekyk om te sê: "Sal ons genoeg geld hê?". Nadat ons Taormina en toe Castelmola onder 'n stortreën besoek het, is ons teen die aand moeg maar tevrede terug na Novara.

Die volgende dag was dit reeds tyd om terug te keer na Domodossola. Die verpligtinge van 'n nuwe lewe het op ons gewag.

Hoofstuk veertien - Ons eerste neste

Al het ek reeds die reis na Domodossola in '50 en '53 onderneem, was dit asof ek vir die eerste keer vertrek het: ek was op pad na 'n nuwe lewe as 'n paartjie.

Toe ons klaar op die trein op die veerboot geklim het, het ons na die terras gegaan om te sien hoe die Madonnina van die hawe en Sicilië stadig wegbeweeg.

Met 'n traan keer ons terug na die wa, sit op die houtbanke. Daar was toe geen stapelbeddens nie.

Toe die nag aanbreek, het ons begin sluimer met ons nekke wat hang. Elke nou en dan het ons opgestaan om by die venster uit te kyk. By belangrike stasies het die stasiemeester die naam van die stad luidkeels aangekondig. In Napels was daar "guaglioni" op die sypaadjies wat pizzas verkoop het. Slinks het hulle eers die geld by die reisigers gekry, toe vertrek die trein en hulle sit met geld en pizza agter.

Bietjie vir bietjie het ons nader aan Milaan gekom. Op die trein na Domodossola het ek weer die emosie gevoel wat ek 5 jaar tevore vir die eerste keer ervaar het: Lago Maggiore, die Ossola berge, die klipdakke. Hierdie keer saam met my man Giuse. Omstreeks die middag het ons ons bestemming bereik.

Giuse Armando se ma en pa het vir ons gewag. Dit was 'n fees: as hulle die klokke kon laat lui het.

'n Vinnige middagete saam met ma Olimpia en dan in ons nuwe kwekery in die Motta-distrik om te rus. Die volgende dag het ek my werk in die fabriek hervat en Giuse het na die konstruksieterrein teruggekeer.

My gedagtes het na my ma gegaan oor my gebrek aan ondersteuning, maar my geestelike direkteur Don Benetti het my aangemoedig om te bid en my verseker dat baie mense haar

liefhet. Soms het ek en Giuse na haar huis gegaan vir middagete, en sy het dit geniet. Intussen het een van my susters 'n werk gekry wat nuwe ondersteuning tot die gesin bygedra het.

Kort daarna het ons aan mamma, mamma Olimpia en pappa Armando aangekondig dat hulle in Julie grootouers word.

Ek het begin om swangerskap ongemak te voel, maar die werk het geroep. Toe is die werkers nie beskerm soos nou nie. Giuse het daarin geslaag om 'n beter werk te kry as op die buitelugbouterrein: 'n klein fabriek wat houtitems soos vatproppe, gereedskap om wolstrengte te ontrafel en ook "paungi" (houttolle) maak. Op die vyfde maand het ons die winkels begin besoek opsoek na 'n stootwaentjie vir die toekomstige pasgebore baba. Die breedte was altyd groter as die ingangsdour en ons moes besluit om huis te trek.

Destyds was daar nie agentskappe nie, jy het hier en daar gaan vra. Voorsienigheid het ons 'n woonstel op die tweede verdieping van 'n huis in via Scapaccino, reg naby die bontwerker se werkswinkel, laat vind.

Binne 'n kort tydjie het ons die skuif georganiseer. Ons was nie meer in die middestad nie, maar ook nie ver nie, nader aan my werkplek.

Die maandelikse huur was 8 000 lire, baie vir ons karige loon, maar die woonstel was verwelkomend en helder. In die binnehof kan ons ook 'n paar vierkante meter grond hê waar ek aromatiese kruie en blomme kan kweek, my passie.

Sodra ons die sleutels ontvang het, het ons die kamers skoongemaak en die vensters met pragtige gordyne met valletjies en kantgordyne in die kombuis aangetrek. Sodra die skuif voltooi is, het die lewe soos normaal voortgegaan. My maag het al hoe meer opvallend geword. Op 'n dag het 'n kollega my gevra wanneer ek by die huis sou wees vir kraamverlof en my

aangeraai om na die ginekoloog te gaan. So ek het die afspraak privaat gemaak. Die dokter het my amper geskel omdat ek te lank gewag het: "Jy kan nie na die sesde maand werk nie en jy is reeds in die sewende maand: jy het 'n risiko geloop." Die volgende dag het ek die dokument by die kantoor afgelewer en selfs die werknemer het gesê ek is naïef.

Intussen het ek die layette voorberei deur truië, hemde, skoene en doeke te brei van ou lakens wat my ma vir my voorsien het.

Ons het ook die stootwaentjie gaan koop wat ek voorberei het met lakens wat deur my in neutrale kleure geborduur is, sonder om te weet of dit 'n seuntjie of 'n meisie is. Uiteindelik, die aand van 2 Julie, het my water gebreek en met ons tasse reeds gepak is ons te voet hospitaal toe. Die ginekoloog wat my ondersoek het, het vir Giuse gesê hy kan huis toe gaan. Bevalling het pas begin en dit het sowat 20 uur geneem. Die volgende dag is hy terug na die kraamhospitaal terwyl ek nog in die kraamkamer gewag het.

Op 'n sekere stadium is 'n seuntjie gebore en die verpleegster het die baba se pa, wat amper siek gevoel het van emosie, gaan vertel. Na 'n uur kon sy ons eerste kind, genaamd Armando, soos sy oupa omhels. Na 'n paar uur is grootouers, ooms en neefs ook ingelig. Dit het gelyk of hy die eerste baba in die hele wêreld was.

Hoofstuk vyftien - Ons dank God...

Die verpleegsters in die kraamsaal het hierdie wese van vlees en bloed 'n paar uur ná geboorte na my bed gebring. Hulle het dit aan my bors gesit. Anders as die lappop wat zizi vir my as kind gemaak het.

Die hospitaalverblyf was toe 'n week. Voor die terugkeer huis toe is ons na die hospitaalkerk vir "suiwering", 'n seën van die priester.

In die saal was alles gereed om huis toe te gaan, maar my kop het begin tol. Die vroedvrou het my koors getoets: 39. Ek en my pop moes nog twee dae bly. Uiteindelik op Donderdag die 12de, amper genees, het ons teruggekeer huis toe. Op Sondag 15de is Armando in die nuwe rolstoel na die doopvont geneem saam met sy pa Giuseppe, sy vriend Mariuccia as peetma en sy peetpa Basilio, 'n vriend van die redenaar. Ek het nie die vreugde gehad om die geleentheid by te woon nie, want die ouderlinge het ons uit bygeloof aangeraai om by die huis te bly. Ek het myself tevrede gestel met die voorbereiding van 'n klein verversing.

Die lewe as 'n drietal was anders, maar ek het nogal goed gevaar. Ek het baie melk gehad, die baba het gegroei en ek het hom elke week na die kleutersentrum geneem vir ondersoeke.

Ongelukkig het ek aan die einde van twee maande weer in die fabriek gaan werk. Daar was toe nie kwekerye nie. Die oumas het ingestem om elkeen vir 'n week na hom om te sien.

Toe ek die sesuur-skof gewerk het, het Giuse hom verbind voordat hy werk toe gegaan het en hom na sy bestemming geneem. In die onbewuste het hierdie kind gely en ek het saam met hom gehuil.

Ek kon ongelukkig nie werk verlaat nie. Bietjie vir bietjie, met geloof, het ons die reis as 'n drietal voortgesit: die eerste etes, die

eerste treë was wonderlike dinge. Op die eerste dag van die kleuterskool het Giuse uiteindelik 'n beter betalende werk gekry. Vir 'n paar jaar was hy 'n opsigter op laerskool, toe is hy na die munisipaliteit geroep om die pos van versoener op te neem.

Dit het 'n geleentheid geskep om my werk in die fabriek te los en myself aan die kind toe te wy terwyl ek wag om vir hom 'n boetie te gee. Op 17 Augustus 1962 was ons verheug oor die geboorte van ons tweede kind. Luciano was 'n ligte vel met blonde hare, die teenoorgestelde van Armando. N feëverhaal. Op Sondag 26 is hy saam met sy pa Giuse, sy peetma-niggie Mariuccia en sy peetpa Antonio, Giuse se broer, gedoop. Ook hierdie keer moes ek by die huis bly. Toe my kraamverlof verby was, het ek my werk verlaat om myself aan my twee pragtige kinders toe te wy.

Op 1 Oktober 1962 begin Armando eerstegraads met sy blou voorskoot en skooltas op sy skouer. Ons het dit met 'n paar trane aan juffrou Leopardi toevertrou.

In dieselfde tydperk het die burgemeester van Domodossola vir Giuse ontbied en hom verblyf aangebied op die tweede verdieping van die stadsgebou, wat vakant gebly het toe die munisipale boodskapper afgetree het. Oor 'n paar dae het ons die skuif gereël. Ons het al die geriewe in die sentrum gehad. Saans, sodra die groot deur toegemaak is, was ons die heersers van die stad. Ons kon gemaklik na die betogings vanaf die balkon van die burgemeester se kantoor kyk. Van ons vensters af kon ons 'n deel van die mark sien met 'n eeue-oue tradisie.

Intussen het Luciano sy eerste treë gegee: hy het die gelukbringer van die munisipaliteit se werknemers geword.

Om Giuse se lone aan te vul wou ek 'n werk uitdink. Ek het vensters, beddens en kussings vir vriende begin aantrek. Woord het versprei en so het ek die "gordyndame" geword. In sy vrye

tyd het Giuse geleer om die samestelling van die lyne voor te berei en, dank God, kon ons 'n gemakliker lewe geniet.

Op 1 Oktober 1968 begin Luciano ook saam met juffrou Luisa Cerri skool.

Tyd het vinnig verbygegaan. In die somer het ons met die kamptent in Italië gaan vakansie hou. Soms tot in Sicilië, na my tuisdorp.

In Julie '73 het ons in Val d'Aosta gekamp en ek het die eerste simptome van swangerskap begin kry. Op 16 Februarie 1974 het kleinsus Daniela opgedaag vir Armando, wat amper agtien jaar oud was, en Luciano, wat twaalf jaar oud was. Dit was die karnaval-tydperk en die mense wat na die pienk lint op die deur van die Stadsaal gekyk het, het gedink dit is 'n grap. Die pastoor het ons aangeraai om die Doop Paasnag te vier, met ons vriendin Gianna as peetma en ons skoonoom Benito as peetpa.

Afgesien van bygelowe, het ek ook hierdie keer deelgeneem aan die geleentheid op die nag van 13 April. Die volgende dag was daar honderd gaste by die onthaal by die redenaar.

Daniela het ook grootgeword en ons is nou bejaard. Ons drie kinders het vir ons 7 kleinkinders gegee: Stefano, Virginia, Greta, Lorenzo, Rebecca, Letizia en Matteo.

Die storie eindig. Op 19 September 2015 het ek en Giuse 60 jaar saam gevier.

Ons dank God, Onse Vrou en almal wat ons liefgehad het.

La Mazza Concetta Maglio, gebore in Novara di Sicilia op 18 April 1936.

Indeks

1. Die vader se huis	7
2. Uit hierdie wêreld	15
3. Speletjies in die sand	27
4. Olie, spinnerakke en die bouse oog	38
5. Die uile	45
6. Vossia verskoon my (Die lig van die sterre)	51
7. Emilia	59
8. Die vlug van die swaeltjies	64
9. Die deur van die hemel	71
10. Die pragtige tusa	77
11. Porselein gesig	81
12. Violtjies	85
13. Nuwe lewe	90
14. Ons eerste neste	93
15. Ons dank God...	96

